

WERK GROEP Behoud de Peel

Jaarverslag over 1996

WIE ZIJN WE EN WAT DOEN WE?

In 1996 besteedde de Werkgroep veel aandacht aan de bestrijding van de verdroging van de Peelgebieden. De droogte is namelijk geen onafwendbare natuurramp, maar het gevolg van allerlei ingrepen door de mensen die rond de Peel leven.

Maar de meeste energie hebben we gestoken in een betere samenwerking met landbouwers in de regio.

Deze samenwerking, die vooral vorm kreeg in onze gezamenlijke Peel-land-projecten, bleek heel vruchtbaar.

Ze draagt sterk bij aan een betere bescherming voor de natuurgebieden en aan de verwezelijking van ons belangrijkste plan, de Verheven Peel.

Piet Blankers, secretaris
Molenbaan 29 5768 RT Meijel

"Stichting Werkgroep Behoud de Peel" (WBdP) is een geheel onafhankelijke organisatie, die zich richt op het behoud en herstel van het Peelgebied als een hoogveen(achtig) landschap. In de loop van de jaren is de wijze waarop we naar dit doel toewerken, sterk veranderd.

De Werkgroep is in 1978 opgericht. Toen dreigde het gevaar van ontginning van nog eens 400 hectare van de laatste 5% van het oorspronkelijke Peelgebied. In 1996 werd gewerkt aan het omzetten van 1500 hectaren landbouwgrond in nieuwe natuur.

In de loop van deze jaren is onze aanpak wel veranderd. Aanvankelijk hielden we ons alleen bezig met de acute bedreiging van de Peelnatuur: er werd nog steeds veen afgegraven en men wilde delen van de Deurnese Peel ontginnen. Deze strijd werd gewonnen in 1980; de overheid wees de Deurnese Peel aan als beschermd natuurmonument.

Maar deze status betekende niet dat we bij de pakken konden neerzitten. Het bordje 'beschermd natuurmonument' hielp niet tegen verdere verdroging van de Peel. Via de nog aanwezige sloten loopt het water te snel de Peel uit. Daarom begonnen we in 1980 al met beheerswerkzaamheden. Met veel vrijwilligers hebben we sindsdien honderden dammen gelegd en ongewenste boomopslag gekapt. Dit veldwerk gaat nog steeds door (vrijwilligers zijn altijd welkom!).

Tegelijk werd ook duidelijk dat beheer alleen niet voldoende is om de Peel voor verdere achteruitgang te behoeden. Bedreigingen komen ook van buitenaf: ontwatering en ammoniak. De enorme toename van de ammoniakemissie door de onbelemmerde groei van de intensieve veehouderij tastte het voedselarme karakter van de Peel sterk aan. Met de Hinderwet en later de Wet Milieubeheer in de hand werden hiertegen ruim duizend bezwaarprocedures in gang gezet, waarvan het overgrote deel werd gewonnen.

Ook deze strijd is in feite beslecht: uitbreiding van ammoniakemissie is niet meer mogelijk. Tegenwoordig wordt via gemeentelijke ammoniakreductieplannen gewerkt aan de terugdringing van de emissie.

De verdroging van de Peel wordt veroorzaakt door allerlei ingrepen in de omgeving van de natuurgebieden. Ook hiertegen voerden we jarenlang actie. Na uitgebreide discussies en onderzoeken is de bestrijding van de verdroging een belangrijk onderdeel geworden van het overheidsbeleid. Zo werd bijv. in 1990 rond de Grote Peel een twee kilometer brede hydrologische bufferzone ingesteld. Jammer genoeg is bij dit overheidsbeleid de praktijk vaak wat anders dan de leer. **We moeten voortdurend in actie komen om de overheid het door haar zelf vastgestelde beleid ook daadwerkelijk uit te laten voeren.** Onze acties tegen verdere verdroging gaan daarom door.

Begin negentiger jaren realiseerden we ons steeds duidelijker dat het tegengaan van verdere aantasting geen verbetering oplevert. Het wordt er hooguit niet slechter van. Voor instandhouding, maar vooral voor herstel en ontwikkeling van natuurwaarden is meer nodig. Daarom werken wij aan een samenhangende visie op de lange-termijnontwikkelingen in de Peeltreek. Het begin daarvan was de presentatie in 1993 van onze Verheven Peel-visie, bedoeld om van de Deurnese- en Mariapeel en omgeving één groot, robuust natuurgebied te maken.

Bij dit lange-termijn-werk is 'natuurontwikkeling' (het omzetten van landbouwgronden in natuurgebied) essentieel. Op dit punt zijn in 1996 al successen geboekt. De overheid is begonnen met de aankopen, die er uiteindelijk toe moeten leiden dat binnen 15 jaar een oppervlakte van 1500 ha. landbouwgrond omgezet wordt in 'nieuwe natuur'.

2-Organisatie en financiën

3-Voorlichting

4-Ammoniak

5-Glastuinbouw

6-Tegen de verdroging

7-Natuurbeschermingswet

8-10 NUBL en Peel-land

11 Ecologische Hoofdstructuur

12-13 Ruimtelijke Ordening

14 Jacht

15 Beheer

16 De Verheven Peel

ORGANISATIE

WBdP is een stichting met in 1996 tien bestuursleden, waarvan de volgende met een specifieke functie:

Wim van Opbergen: voorzitter
Frans Swinkels: vice-voorzitter
Piet Blankers: secretaris
Eli Beerens: penningmeester
Frans van Geffen: fondsenwerver

Via een banenpool zijn drie personen full-time bij de Werkgroep werkzaam. Bovendien kon in het kader van het Peelvenenproject de secretaris sinds april 1996 één dag per week betaald werkzaam zijn; hij was vooral bezig met Peel-Land activiteiten.

WBdP heeft geen eigen kantoor. De leden werken decentraal. Dit betekent dat de verschillende 'werkvelden' (ammoniak, ruimtelijke ordening, natuurbeheer) met een grote mate van zelfstandigheid vanuit verschillende adressen opereren. In maandelijkse plenaire vergaderingen worden de beleidslijnen vastgesteld.

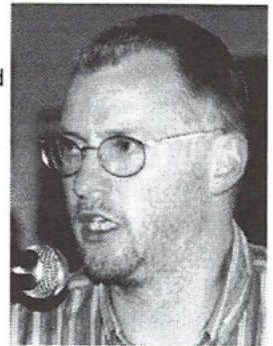
Behalve de bestuursleden zijn er vele vrijwilligers en informanten actief, die zich inzetten voor de Werkgroep. Hierbij zijn allerlei specialisten op wetenschappelijk en juridisch gebied en ook mensen die ons informeren over plaatselijke ontwikkelingen in ons grote werkgebied. Heel belangrijk zijn ook de mensen die het 'echte' werk doen, onze vrijwilligers die ons helpen met het beheerwerk.

WBdP is aangesloten bij de Brabantse en Limburgse Milieufederatie en onderhoudt daarnaast contacten met allerlei organisaties, o.a. op het gebied van:

- overheid: ministeries, de provincies Brabant en Limburg, de tien Peelgemeenten en de twee waterschappen.
- natuur en milieu: o.a. Wereldnatuurfonds, Stichting Natuur en Milieu, Staatsbosbeheer, IKL, Natuurmonumenten, IVN's en anderen.
- landbouw: in 1996 werd met name steeds intensiever en frequenter

samengewerkt met de agrarische milieu-coöperaties 'de Peel' en 'Peel en Maas' en de organisatie van jonge Peelboeren 'JAPI'.

In het verslagjaar deed zich een belangrijke wijziging in het bestuur voor. Hans Joosten, een van de werkers van het eerste uur, gaf zijn functie als algemeen secretaris op. Hij kreeg een baan aan de universiteit van Greifswald, waar hij zich op internationaal niveau bezig gaat houden met studie en bescherming van hoogveengebieden. Gelukkig blijft hij verknocht aan de Peel en is de afstand tot zijn nieuwe plek gemakkelijk overbrugbaar; de Peel en de Werkgroep kunnen dus nog steeds steunen op Hans Joosten.

FINANCIËN

Zoals uit bijgaand overzicht blijkt, maakten giften en subsidies in 1996 ruim 80% van de inkomsten van de Werkgroep uit. We zijn wat inkomsten betreft dus volledig afhankelijk van onze achterban van donateurs en subsidiegevers. Dat wij als stichting nog steeds op de bres kunnen staan voor het behoud van de Peel, is aan hen allen te danken.

In 1996 ontvingen we van acht van de tien gemeenten waarbinnen wij werken financiële steun. Bakel, Horst en Venray gaven elk f 1000; Meijel en Nederweert elk f 500; Sevenum f 484; Helden f 360 en Heythuysen f 250. Een verheugende ontwikkeling, èn een goed voorbeeld voor Deurne en Asten, die geen subsidie verleenden!

Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten betalen ons beheervergoedingen voor ons

veldwerk in de Peel. De kosten die gemaakt worden voor deelname aan besprekingen worden deels vergoed via presentiegelden.

Uitgaven Drie leden zijn in de Werkgroep werkzaam via de banenpool STAP. Eén lid heeft zijn reguliere baan gedeeltelijk opgezegd om tijd vrij te maken voor de Werkgroep en voor Peel-land. De kosten voor deze krachten zijn opgenomen onder de post personeelskosten.

Inkomsten Mede doordat financiële reacties op het Jaarverslag 1994 nog in januari 1996 doorwerkten en de giften als gevolg van het iets vroeger verschijnen van het Jaarverslag 1995 merendeels nog in 1996 binnenkwamen, zijn de giften in 1996 zeer aanzienlijk geweest.

Hoewel giften slechts een beperkt deel van onze inkomsten uitmaken, is het voor de Werkgroep wel een essentieel deel, vooral ook omdat het een graadmeter is voor de steun en instemming die onze achterban ons geeft. Daarom, als steeds: **hartelijk dank voor alle giften, groot en klein!**

Met name de stichting DOEN heeft ons in 1996 opnieuw royaal gesubsidiëerd en wel voor f 34.250,-; ook het Wereldnatuurfonds was met bijna f 13.000,- een belangrijke financiële en mentale steun.

Gelukkig verschijnt dit Jaarverslag 1996 weer vroeg in het jaar. Donateurs ontvangen hierdoor ook de jaarlijkse acceptgiro vrij kort na die van 1996. Ze hebben natuurlijk alle vrijheid om 'm pas op een passend moment terug te sturen!

Financieel jaaroverzicht 1995 en 1996 en begroting 1997.

inkomsten	1995 werkelijk	1996 werkelijk	1997 begroot
giften	6.600	31.192	12.000
schenkingen	7.300		
subsidies	53.753	64.775	50.000
restitutie griffierechten	7.483	3.229	1.000
beheersvergoedingen	8.192	5.922	4.000
presentiegelden		8.714	8.000
diversen	<u>5.825</u>	<u>1.953</u>	<u>4.000</u>
TOTAAL INKOMSTEN	89.152	115.825	79.000

uitgaven	1995 werkelijk	1996 werkelijk	1997 begroot
griffierechten	9.200	5.210	2.000
reiskosten	18.027	18.559	19.000
organisatiekosten	13.180	17.293	17.000
Peelvonk en jaarverslag	5.240	8.019	5.000
voorlichting	24.838	13.153	13.000
personeelskosten	11.667	30.756	32.000
proceskosten		2.854	
kosten onderzoek	3.015		
diversen	2.073	2.119	3.000
reservering kosten			
inrichting archiefruimte		<u>10.000</u>	
TOTAAL UITGAVEN	87.240	107.945	91.000

EDUCATIE EN VOORLICHTING

Onze plannen voor de ontwikkeling van de Deurnese Peel en Mariapeel tot één groot natuurgebied, de Verheven Peel, genieten inmiddels een grote bekendheid in de Peel, maar ook ver daarbuiten. Dat is vooral een gevolg van ons voorlichtingsprogramma dat met subsidie van Stichting DOEN! van de Nationale Postcodeloterij is opgezet. In 1996 beleefde het programma haar tweede jaar. Er is flink aan de weg getimmerd getuige de vele voorlichtingsbijeenkomsten, excursies, folders en brochures.

Om onze plannen voor de Verheven Peel werkelijkheid te laten worden, is het op de allerleerste plaats nodig dat we ze aan iedere belangstellende uitleggen en daarbij vooral duidelijk maken welke grote natuurbelangen er op het spel staan en welke geweldig mooie kansen juist hier liggen. De realisering van het plan zal heel veel jaren vergen, maar in het beleid dient er nu al terdege rekening mee te worden gehouden; we richten daarom een belangrijk deel van onze energie op de beleidsmakers. Onze voorlichting richt zich tegelijkertijd echter ook op de meest betrokkenen, de streekbewoners.

Om onze plannen op bijeenkomsten nog beter te illustreren werd aan het bestaande voorlichtingsmateriaal een gevarieerde diaserie toegevoegd over zoogdieren, vogels, insecten, flora, veen, landschappen, natuurbeheer en knelpunten in de Peel.

Voorlichtingsbijeenkomsten

Na een evaluatie van de doelgroepen die we in 1995 op onze voorlichtingsavonden bezochten bleek, dat de overheden onvoldoende vertegenwoordigd waren. Dit vormde voor ons de aanleiding om in 1996 deze doelgroep gericht te benaderen. In totaal werden in de loop van het jaar 39 voorlichtingsbijeenkomsten belegd, waarvan 13 voor vertegenwoordigers van gemeentelijke en provinciale overheden.

We traden op in beide provincies en in de meeste gemeenten binnen ons werkgebied voor heel uiteenlopende groepen die interesse toonden voor de verschillende aspecten van de Verheven Peel. Er was vooral veel belangstelling voor de natuur van de Peel; de grote ontwikkelingskansen die hier liggen spreken erg aan.

Excursies

De beste manier om vertrouwd te raken met onze ideeën omtrent de toekomst van de Peelnatuur is om na een voordracht op

excursie te gaan in het natuurgebied. Zo kunnen de resultaten van ons werk in het veld worden bekeken en de deelnemers kunnen meteen de aantrekkelijkheid van het Peelgebied ervaren.

Zo werd in juli voor de Raad voor het Natuurbeheer een excursie georganiseerd. Studenten van de agrarische hogeschool Larenstein (Velp) volgden een excursie in de Verheven Peel omdat zij in het kader van hun opleiding een scriptie over het natuurbeheer in de Peel moesten maken. (Op deze school behoort onze documentatie over de Verheven Peel trouwens tot de verplichte literatuur!).

Statenleden en kamerleden van Groen Links hebben we door de Peel geleid. Schrijvers van een aardrijkskundemethode voor het middelbaar onderwijs van de uitgever Malmberg deden de Verheven Peel aan om inspiratie op te doen. Ambtenaren van de provincie Limburg die belast zijn met de waterhuishouding in de provincie werden langs enkele hydrologische knelpunten in de Peel geleid.

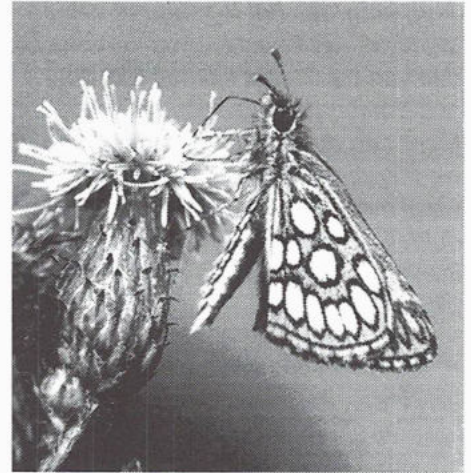
Tentoonstellingen

Onze voorlichtingspanelen over de Verheven Peel, die we vaak gebruiken als ondersteuning bij lezingen en bijeenkomsten, werden bijgewerkt en uitgebreid. Op 30 maart hebben we ze uitgesteld op de workshop over natuurontwikkeling in de Landbouwniversiteit in Wageningen. Deze bijeenkomst was georganiseerd in het kader van het nationale debat over natuurontwikkeling. Belangstellenden voor de Verheven Peelvisie zijn tijdens deze meeting van informatie voorzien.

Tevens werden enkele nieuwe panelen gemaakt die een vaste plaats kregen in het Educatief Centrum De Truyenhof in Meijel.

Lezenswaardigs over de Peel

In de loop van 1996 verschenen de volgende publicaties over het Peelgebied:
Munckhof P. van de, 1996.
Beheervisie "Sarsven en de Banen" 1997-2007. Stg. Limburgs Landschap/Oranjewoud.
Noorden B. van, & J. Timmermans, 1996.
Acht jaar monitoringsonderzoek aan Bokjes in de Deurnese Peel. Limburgse Vogels 7: 43-46.
Noorden B. van & P. van Tilburg, 1996.
Verslag weidevogelmonitoring relatielotagebied Groote Peel 1996. VWG de Peel Asten/Someren.
Seggelen C. van, 1996.
Broedvogelonderzoek in het Peelgebied 1995. VWG de Peel Asten/Someren.

Spiegeldikkopje

Publicaties

In 1996 verschenen er twee afleveringen van onze nieuwsbrief 'Peelvonk'. Het februarinummer bevatte onder andere bijdragen over de samenwerking met de landbouw in het kader van Peel-land (ruimte voor landbouw en natuur), over onze visie op recreatie, over nieuwe broedvogels in de Groote Peel en een bijdrage over de nalatenschap van Tjeu Engels. In het meinummer werd onder andere aandacht besteed aan het spiegeldikkopje in de Peel, het door ons gevoerde beheer in het weidevogelgebied het Molentje en een routebeschrijving voor een wandeling via de Peelrandbreuk naar het veen van de Peel.

In september 1996 kwam het 44 pagina's tellende jaarverslag over 1995 uit. Zoals gebruikelijk kwamen tal van zaken over het wel en wee van de natuur in de Peel aan de orde. Ook het Jaarverslag 1995 vond weer een ruime verspreiding onder donateurs, politici, agrarische belangengroeperingen, natuurvrienden en andere belangstellenden.

Pers

Voor het Convenant Glastuinbouw (zie pagina 5) toonde de lokale en regionale pers veel belangstelling. Verder werden we in de loop van het jaar nog diverse malen door de media benaderd voor interviews. De lokale omroep Venray had ruime aandacht voor de Verheven Peel. Het Heidemij tijdschrift interviewde ons over strategische allianties tussen boeren en natuurbeschermers. Het vakblad voor de bloemisterij sprak met ons over de samenwerking tussen de milieubeweging en de glastuinbouw. Zelfs een Franse journalist bleek belangstelling te hebben voor de problematiek van de Verheven Peel en de samenwerking tussen landbouw en milieu.

AMMONIAK

Jarenlang was het tegenaan van de toename van de emissie van ammoniak een van de meest tijdrovende onderdelen van onze werkzaamheden. Meer dan duizend procedures hebben we hierbij gevoerd. Vorig jaar konden we al melden dat het aantal procedures duidelijk aan het teruglopen was. Ook in 1996 zette deze trend zich voort, zoals blijkt uit dit overzicht:

Wet Milieubeheerzaken per gemeente

	Bedenkingen tegen ontwerp	Beroep tegen beschikking	Waarvan ingetrokken
Bakel	5	-	-
Deurne	20	3	3
Asten	1	-	-
Venray	4	3	-
Horst	7	-	-
Sevenum	3	-	-
Helden	7	1	2
Meijel	-	-	-
Heythuysen	-	-	-
Nederweert	-	-	-
TOTAAL 1996	47	7	5

N.B. Vanaf 1996 is voor glastuinbouwbedrijven geen vergunning meer nodig maar kan i.h.a. met een melding volstaan worden. Daarom ontbreken ze in deze tabel (Tegen kassen maken we soms wel bezwaar in het kader van een vergunning krachtens de Natuurbeschermingswet; zie pg. 7)

In het kader van de Wet milieubeheer maken we zondig bezwaar (tegenwoordig heet dat 'bedenkingen') bij de gemeente en als dat niet het gewenste resultaat heeft, kan een beroep bij de Raad van State volgen. In 1996 werden in totaal 54 bezwaren en beroepen ingediend. Een ongekend laag aantal, zeker als we het vergelijken met het 'topjaar' 1990, toen 340 bezwaar- en beroepsschriften noodzakelijk waren. En ook weer lager dan het laagte-record van 1995, toen we nog 92 keer in actie moesten komen.

Belangrijker nog is de sterke terugloop van het aantal beroepen bij de Raad van State. Ging het in 1990 nog om 52 zaken en in 1995 om 19, in 1996 hoefden we slechts 7 keer beroep aan te tekenen tegen de beschikking. In 1996 werden 5 beroepen ingetrokken; allemaal gevallen waarbij de vergunning alsnog in overeenstemming werd gebracht met de wettelijke eisen.

De gang naar Den Haag begint dus steeds minder tot onze vaste gewoonten te behoren!

Ammoniakreductie

Alle gemeenten in ons werkgebied hanteerden het door de provincies Brabant en Limburg opgestelde ammoniakreductieplan, hetgeen tot gevolg had dat we nog maar een klein aantal bezwaren hoefden in te dienen. Een groot deel daarvan kon naar tevredenheid worden opgelost door overleg met de betrokken gemeente en/of de betrokken agrariër. Zulk overleg werd vooral gevoerd in Peel-land-verband. De aanvraag of de vergunning werd dan aangepast, zodanig dat deze in overeenstemming was met het ammoniak-reductieplan.

Door deze gunstige ontwikkeling is, tot onze tevredenheid, het opstellen van een 'smeerlappentoptien' al twee jaar overbodig. Graag willen we daarvoor de Peelgemeenten een compliment maken. Vooral hulde aan de gemeenten Meijel, Heythuysen en Nederweert die de score volledig op nul wisten te houden.

Fase 2

Door de provincie Limburg werd het ammoniakreductieplan fase 2 opgesteld. Wij vonden het een goed plan. Als enig nadeel zagen we de mogelijkheid dat het aantal ammoniak-producerende dieren in de regio weer zou kunnen toenemen. In ons commentaar hebben we daarom aangedrongen op wijziging van het plan als dit effect ook daadwerkelijk zou gaan optreden. Op het eind van 1996 was nog niet duidelijk of dit commentaar gehonoreerd zou worden.

Jammer is ook dat het plan verschrikkelijk ingewikkeld is. We hebben daarom de provincie gevraagd een computermodel te ontwerpen dat door de gemeenten gebruikt kan worden om aanvragen te beoordelen. Zo'n rekenhulp is intussen beschikbaar.

Hoogveen is erg gevoelig voor ammoniak

Te weinig minder

In augustus werd een evaluatie gepubliceerd van het landelijk ammoniakbeleid en de effecten daarvan op de natuur en de bossen. Daaruit blijkt dat de vermindering die de overheid wil bereiken, bij lange na niet gehaald wordt. Het doel is om in 2010 de emissie van ammoniak met minstens 80% te verminderen ten opzichte van 1980; tussendoel is een vermindering van 70% in 2005. In deze evaluatie wordt berekend dat, met de huidige maatregelen, in 2005 de reductie ergens tussen 40 en 63% zal liggen, en in de jaren daarna ook niet meer groter zal worden.

Deze vermindering is voor de natuur absoluut ontoereikend; bij een reductie van 65% is in 2005 de ammoniakdepositie nog te hoog voor driekwart van het areaal natuur die gevoelig is voor ammoniak; als de reductie beperkt blijft tot 44% is het beeld nog somberder. Vooral naaldbossen, heischraallanden, hoogvenen en vennen zullen er de kwalijke gevolgen van ondervinden. De situatie is extra zorgelijk in Gelderland, oostelijk Noord-Brabant en Noord-Limburg...

Ondanks de toegenomen aandacht van de overheden dient het ammoniakbeleid in het Peelgebied dus nog steeds heel kritisch te worden gevolgd.

Daarom hebben we ons ook duidelijk uitgesproken tegen voorstellen van de provincie Brabant. Bij het verlenen van vergunningen krachtens de Natuurbeschermingswet wilde die bedrijven dicht bij de Peel legaliseren door het toelaten van 'saldering', dat wil zeggen door elders bij beschermde natuurmonumenten de depositie te laten verminderen. Wij doen niet mee aan een dergelijke koehandel, waarbij men de toename van de schade op de ene plek wil compenseren door een afname bij een ander natuurgebied. Het heeft geen zin het ene stuk natuurmonument op te offeren voor het andere; daarmee bereik je geen 'milieuwinst'.

Ook konden we niet ingaan op het verzoek van de milieucoöperatie MCP om met de Natuurbeschermingswet aan te sluiten bij de AMvB rundveebedrijven en bij de Interimwet; dat zou namelijk een verslechtering betekenen. De NB-wet dient als extra bescherming tegen directe aanslagen op de natuurwaarden door schadelijke activiteiten. De schade bij NH3 depositie is onomkeerbaar; zo breekt veen sneller af bij een hogere depositie. Bij toename boven de 15 mol blijven we de NB-wet inschakelen.

GLASTUINBOUW

Eind 1995 verscheen het rapport "De invloed van glastuinbouw op de waterhuishouding". Hieruit bleek dat vestiging van glastuinbouw in het algemeen leidt tot (geringe) negatieve effecten op de waterhuishouding van de omgeving. Discussies over dit rapport leidden uiteindelijk tot het sluiten van een glastuinbouwconvenant voor Helenaveen.

In het door Staring Centrum opgestelde rapport "De invloed van glastuinbouw op de waterhuishouding" staat weliswaar dat de invloed per kas gering is (ongeveer even groot als die van drainage), maar onze opvatting is dat vele kleintjes samen grote effecten hebben. In februari 1996 bleek dat bij een tweetal Raad van State-zaken onze mening gedeeld werd door de Adviseur Beroepen Milieubeheer. Dit advies leidde aanvankelijk tot grote commotie: onze prille samenwerking met de agrarische milieu-coöperaties werd zwaar op de proef gesteld.

Glastuinbouwconvenant

Tijdens een aantal intensieve overlegondes verbeterde langzamerhand de sfeer. Uiteindelijk resulteerden de onderhandelingen op 28 juni in het sluiten van een Convenant Glastuinbouw voor Helenaveen, waar bijna alle gronden binnen de hydrologische beïnvloedingszone van de natuurgebieden liggen.

De grote winst van dit convenant is, dat alle glastuinders in dit dorp samen met ons gaan werken aan het saneren van de glastuinbouwbedrijven in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en dat vastgesteld is dat nieuwvestiging of uitbreiding hier nadrukkelijk ongewenst is.

Daarnaast kwamen we overeen dat verplaatsing van glastuinbouwbedrijven naar de Aardbeiweg (waar de gemeente Deurne een glastuinbouwconcentratiegebied heeft gepland) in principe ongewenst is. Alleen als er bedrijven vertrekken uit de kern van de Verheven Peel is, onder beperkende voorwaarden, vestiging van hooguit enkele bedrijven direct ten westen van de Aardbeiweg bespreekbaar.

Andere (buiten de EHS gelegen) glastuinbouwbedrijven zullen, onder bepaalde voorwaarden, ontwikkelingsmogelijkheden op de huidige locatie behouden. De meest belangrijk voorwaarde is dat er een (experimentele) infiltratievoorziening wordt aangelegd. Deze moet er voor zorgen dat voldoende regenwater de grond inzakt, zodat er geen verdere verdroging van de

natuurgebieden zal plaatsvinden. Besloten werd om (in het kader van Peel-Land: zie pagina 10) gezamenlijk experimenten op te zetten om te testen of zo'n infiltratievoorziening ook echt goed werkt. Kort na het sluiten van het convenant werd reeds de eerste infiltratievoorziening aangelegd.

Van onze achterban en bevriende natuur- en milieuorganisaties kregen we nogal wat kritiek op het convenant. We waren toch altijd mordicus tegen vestiging van glastuinbouw aan de Aardbeiweg geweest? Van vele zijden oogstten we echter ook waardering. De provincie Brabant en het ministerie van LNV prezen ons ongeveer de hemel in en onderschreven de afspraken die in het convenant zijn gemaakt. De gemeente Deurne echter zweeg in alle talen en ging zelfs gewoon verder met de plannen voor het realiseren van een concentratiegebied voor glastuinbouwbedrijven aan de Aardbeiweg (zie hieronder). Dat is volgens ons en volgens de glastuinders in Helenaveen een heilloze weg.

We hopen dat Deurne in 1997 zijn opstelling zal herzien.

Glastuinbouwconcentratie aan de Aardbeiweg?

In 1994 lanceerde de gemeente Deurne een ontwerp-bestemmingsplan voor een glastuinbouwproject aan de Aardbeiweg in Helenaveen. Dit plan werd niet erg juichend ontvangen. Daarom kwam de gemeente in september 1996 met een herziening.

Deurne brengt dit plan ten behoeve van de hervestiging en uitbreiding van glastuinbouwbedrijven die vanwege de natuurontwikkeling op termijn dienen te verdwijnen. B&W vinden het nodig deze bedrijven ruimte aan te bieden in de directe omgeving van Helenaveen omdat anders de leefbaarheid van dit dorp ontoelaatbaar wordt aangetast. De enige geschikte locatie die ze kunnen vinden is dan Aardbeiweg, ten westen van het dorp.

Aan deze vestigingsplaats zitten echter grote bezwaren. Het is nu een volledig open landschap, dat sterk contrasteert met de bebouwde kern van Helenaveen, waar alle wegen worden gesierd met bomenrijen. De locatie ligt ook vlak bij huidige en toekomstige natuurgebieden en heeft voor die natuur ook een belangrijke hydrologische functie. In de Gebiedsvisie Peelvenen wordt dan ook geadviseerd om hier het landbouwkundig gebruik te extensiveren en de bodem te versralen ten behoeve van de waterkwaliteit, sloten te dempen en stuwpeilen te verhogen, zodat hier meer regenwater in de

bodem kan trekken. Aanbevolen wordt een ontwikkeling tot schrale graslanden, heide en bos.

De opstellers van het bestemmingsplan weten ook wel dat het gebied een hydrologische functie heeft en ze doen daarom voorstellen voor een zodanige inrichting van dit concentratiegebied, dat de natuurreserveaten en natuurontwikkelingsgebieden in de omgeving er geen schade van ondervinden. Deze maatregelen zijn echter volstrekt onvoldoende.

In een uitvoerige reactie heeft de Werkgroep laten weten dat zij, net als in 1994, vindt dat dit plan verworpen moet worden. Daarbij gingen we uitvoerig in op de voorgestelde maatregelen om negatieve invloed op de omgeving tegen te gaan en toonden aan dat die zeker niet alle schade aan de omgevende natuurgebieden afdoende kunnen voorkomen.

Het is ook niet duidelijk of de leefbaarheid in Helenaveen echt op het spel staat en met dit plan gediend wordt. In het plan ontbreekt voldoende informatie over de situatie van individuele bedrijven en over de wens tot geconcentreerde verplaatsing, en we missen ook een gedegen analyse van de toekomstige ontwikkelingen in de glastuinbouw.

De tuinders die hun bedrijf moeten opgeven omdat ze moeten wijken voor de tot standkoming van de Ecologische Hoofdstructuur, zullen zeker geen nieuw bedrijf willen opbouwen in of direct grenzend aan die EHS. Elders in de regio zijn veel geschiktere locaties; voor moderne, actieve ondernemers zijn hier te veel onzekerheden en te weinig ontwikkelingsmogelijkheden. De dynamiek, die in de toekomst zal leiden tot nu nog ongekennde productiewijzen, zal bij de Aardbeiweg voortdurend bepaald en beperkt worden door de aanwezigheid van belangrijke natuurwaarden in de directe omgeving.

Om te onderstrepen dat we met onze bedenkingen niet alleen staan, ontving de gemeente ook een reactie van de Stichting Peel-land, waarin we samenwerken met drie landbouworganisaties. Daarin wordt nog eens duidelijk gesteld dat dit plan in strijd is met het Convenant Glastuinbouw Helenaveen. Voorgesteld wordt om geen verdere energie te steken in het bestemmingsplan voor een concentratiegebied, maar via een veel simpelere procedure de mogelijkheid te scheppen voor de vestiging van slechts enkele bedrijven, in overeenstemming met het Convenant.

BESTRIJDING VAN DE VERDROGING

De strijd tegen het water is in Nederland zo voortvarend aangepakt, dat nu vrijwel overal sprake is van ernstige verdroging van landbouwgrond en natuurgebieden. Sinds enkele jaren worden daarom diverse plannen gemaakt en uitgevoerd om deze verdroging te bestrijden.

In het Peelgebied zijn daartoe nu verschillende REGIWA- (Regionaal Integraal Waterbeheer) projecten in uitvoering. Die zijn er op gericht om zowel voor landbouwgronden als voor natuurgebieden de schade van de verdroging op te heffen. In principe is er niets tegen zo'n 'twee vliegen in één klap'-benadering, maar helaas vergeet men daarbij nog vaak dat natuurgebieden heel andere eisen stellen dan landbouwgronden.

De verdroging wordt met allerlei middelen tegengegaan, maar een heel belangrijk instrument daarbij is wateraanvoer. Die methode is zo populair omdat daarmee het snelst spectaculaire resultaten kunnen worden geboekt. Dat schijnt nodig omdat de rijksoverheid in de nota waarin ze voor het eerst de ernst van de situatie onderschreef, ook heeft vastgelegd dat in het jaar 2000 de verdroging 25% moet zijn afgenomen ten opzichte van 1985.

Ecohydrologisch Onderzoek

Gelukkig heeft de overheid daarna ook allerlei onderzoeken laten doen naar de manier waarop dat doel het beste kan worden gehaald. Onderzocht is hoe natuurgebieden zonder schade weer natter gemaakt kunnen worden. Daarbij is duidelijk vastgesteld dat in de meeste gevallen aanvoer van 'gebiedsvreemd water' absoluut ongewenst is. Ook voor het gebied van de Deurnese Peel en de Mariapeel is een dergelijk 'Ecohydrologisch Onderzoek' gedaan voordat met de Regiwa-projecten werd begonnen. Een van de conclusies daarvan was: "De negatieve effecten van kanaalwater op de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater zijn dusdanig groot dat de mogelijkheid van wateraanvoer niet in de scenario's wordt meegenomen".

Toen in 1994 vergunning werd gevraagd voor het Regiwa-project Mariapeel hebben wij daar dan ook geen bezwaar tegen gemaakt, omdat deze plannen voor een hogere en meer stabiele grondwaterstand in het natuurgebied waren gebaseerd op dit Ecohydrologisch Onderzoek. Wij vinden het ook hard nodig dat de verdroging in dit gebied wordt aangepakt. Weliswaar waren de plannen op dat moment nog niet erg goed uitgewerkt en hadden wij er wel kritiek op,

maar we vertrouwden er op dat Staatsbosbeheer als beheerder de belangen van dit waardevolle natuurgebied goed zou behartigen.

Ons vertrouwen is flink op de proef gesteld. Bij het bouwen van dammen en stuwen en het graven van watergangen was soms weinig aandacht voor natuurbelangen. Nog steeds staat er geen duidelijk plan op papier. De uit te voeren werkzaamheden en de technieken en materialen krijgen wel veel aandacht, maar een deugdelijke motivering van de maatregelen ontbreekt.

En er is ook nog geen goed onderzoek gedaan om vast te stellen hoe de nieuwe middelen voor het vasthouden van water het best gebruikt kunnen worden ter vergroting van de natuurwaarden van het reservaat op de lange termijn. Een dergelijk onderzoek en een daarop gebaseerd beheerplan is o.i. essentieel om de natuur maximaal te laten profiteren van de maatregelen die uitgevoerd zijn of nog in uitvoering zijn.

Het beheer is nu veel te opportunistisch. Zo werden in deze droge zomer nieuwe watergangen gebruikt om kanaalwater in te laten. Deze 'eenmalige maatregel' had wel tot gevolg dat voedselrijk Maaswater in het reservaat stroomde op plekken waar dat nooit eerder het geval was.

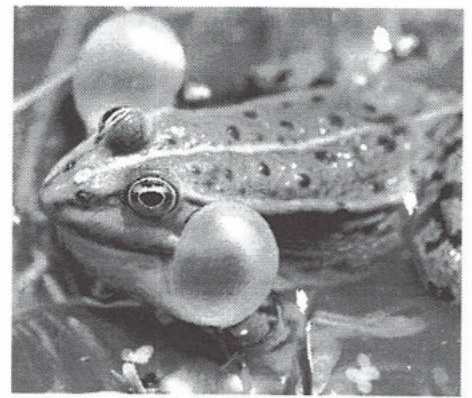
Dit incident demonstreert weer eens de noodzaak van een goed uitgewerkt plan met betrekking tot het waterbeheer. Aan het opstellen ervan willen we graag onze bijdrage leveren.

Kritischer

De Werkgroep is teleurgesteld over de wijze waarop dit Regiwa-project wordt uitgevoerd. Daarom zijn we er veel kritischer naar gaan kijken. Begin 1996 werd een vergunning aangevraagd voor een forse wijziging ervan: het leggen van een ruim twee kilometer lange dam evenwijdig aan de spoorlijn oostelijk van Griendtsveen. Daar ligt tussen de weg Griendtsveen-America en het spoor een ca. 500 meter brede strook Peelrestant, begroeid met gevarieerd bos.

Het Regiwa-project heeft tot gevolg dat het waterpeil van het kanaal langs deze weg wordt verhoogd. Om de weg niet weg te laten drijven wordt het nodig geacht om de hele strook tussen de weg en de spoorlijn ook onder water te zetten. De NS is daar tegen; bovendien loopt er langs het spoor nog een oliepijpleiding. Daarom moet er nu een dijk langs het spoor komen.

Voor deze operatie is het nodig dat een groot deel van het bos gekapt wordt -voor

de dijk en voor de strook waar grond wordt gewonnen om de dijk van te bouwen.

Blijkbaar vonden de plannenmakers dat ook wat te ingrijpend, want een paar weken later dienden ze een gewijzigd plan in, waarin wat minder bomen gerooid worden (ze verwachten dat het plan daardoor "als minder ingrijpend zal worden ervaren in de streek").

We hebben grote bezwaren tegen dit plan, omdat daardoor deze hele strook, die nu belangrijke natuurwaarden herbergt, wordt aangetast. Het hele stuk verandert in een moeras dat gevoed wordt door kanaalwater en afvoerwater uit het dorp Griendtsveen, water dat voor het natuurreservaat zeker niet als 'gebiedseigen' kan worden betiteld. Ook voor de verhoging van het peil van het kanaal zal (Maas-)water worden aangevoerd.

Vanwege deze wateraanvoer protesteerden we tegen de ervoor aangevraagde vergunning. In juli werd deze vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet echter toch verleend door Gedeputeerde Staten van Limburg. Onze bedenkingen werden terzijde geschoven met de opmerking dat deze werkzaamheden niet anders waren dan een uitbreiding van de vergunning uit 1994.

Uiteraard hebben we bezwaar gemaakt tegen deze vergunning. Daarbij is er vooral op gewezen dat het geen simpele uitbreiding is, maar een heel nieuw plan, omdat in het plan van 1994 geen sprake geweest kan zijn van het onder water laten lopen van deze strook met gebiedsvreemd water.

Zo'n bezwaar heeft een opschortende werking. De uitvoerders van het Regiwa-project hebben daarop de Raad van State gevraagd deze opschortende werking op te heffen. Op 10 december was daarover de uitspraak: in het belang van een snelle voortgang van dit anti-verdrogingsproject hoeft met de uitvoering niet gewacht te worden op de uitkomst van een principiële discussie over de ongewenstheid van wateraanvoer!

De stille dagen voor Kerstmis 1996 werden in de Mariapeel dus opgevrolijkt door gierende motorzagen...

NATUURBESCHERMINGSWET

Bijna alle Peelrestanten vallen onder de Natuurbeschermingswet (NB-wet), en dat is gelukkig niet alleen een papieren bescherming. Artikel 12 van deze wet eist namelijk een vergunning voor alle handelingen die schadelijk zijn voor het beschermd natuurmonument, of die dat monument ontsieren. Onder dit artikel vallen zowel handelingen binnen het reservaat als die daarbuiten.

Voordat zo'n vergunning wordt verleend, krijgen belanghebbenden de gelegenheid hun zienswijze erop te geven. Dat kan er toe leiden dat geen vergunning wordt verleend, of dat de vergunning beperkende voorwaarden bevat. Als daarbij toch nog schade aan het natuurgebied kan optreden, hebben we de mogelijkheid bezwaar te maken tegen de vergunning. Uiteindelijk worden dan alle aspecten van de zaak nauwkeurig afgewogen in een procedure bij de Raad van State. Op deze manier kunnen we allerlei schadelijke activiteiten, zoals depositie van ammoniak, draineren en beregenen, aanvechten. De meeste zaken waarvoor we in 1996 in actie kwamen, hadden te maken met aanslagen op de grondwaterstand van de Peel.

Decentralisatie

Vanaf 1 januari '96 heeft het ministerie van LNV de uitvoering van de Natuurbeschermingswet gedecentraliseerd en de provinciebesturen gemachtigd om namens hem de meeste besluiten te nemen. De eerste ervaringen zijn niet ongunstig: vaak zijn ambtenaren van de provincie beter bereikbaar en ter plaatse beter bekend. Dikwijls reageert men ook wat sneller.

Wanneer we ergens iets constateren waarvoor ons inziens een NB-wetvergunning nodig is, vroegen we daarvoor tot nu toe steeds om toepassing van 'bestuursdwang'. In 1996 zijn we op verzoek van de provincie Brabant overgegaan op het doen van meldingen. De provincie reageert dan met een z.g. vooraanschrijving, een waarschuwing waarbij de betrokkene op de hoogte wordt gebracht van de vergunningplicht. Nu eens vroeg men daarna een vergunning aan, dan weer moesten GS alsnog bestuursdwang aanzeggen.

De 'decentralisatie' van de Natuurbeschermingswet geeft alleen nog een probleem bij de afhandeling van bezwaren. De rijksoverheid en de provincies zijn het er nog niet over eens, wie die bezwaren moet afhandelen. Voor betrokkenen maakt deze verwarring de NB-wet niet populairder.

Glastuinbouw

Als gunstig gevolg van het glastuinbouwconvenant werd een aantal kwesties die anders jarenlang slepende rechtszaken hadden kunnen opleveren, opgelost met constructief overleg. Daarbij blijkt het vaak mogelijk om een voor het bedrijf en voor de natuurgebieden acceptabele oplossing te vinden, bijvoorbeeld een infiltratievoorziening.

Een vergunningprocedure vanwege een waterbassin bij een kas in Helenaveen werd gestaakt omdat het bedrijf werd verkocht aan de overheid; de kassen worden gesloopt en de gronden omgezet tot 'natuurgebied'.

Vergunningplicht?

Een uitzondering op de gunstige ervaringen met de manier waarop GS van Brabant met de Natuurbeschermingswet omgaat, was de kassenbouw van een glastuinder buiten het convenantsgebied op weinige meters van de Heittrakse Peel. Blijkbaar geïmponeerd door een (flinterdun) Staring Centrum-onderzoek dat stelt dat de Peel geen schade ondervindt in dit speciale geval, lieten GS weten dat voor deze nieuwe kas geen vergunning hoefde te worden aangevraagd.

Voor ons is het betreffende onderzoek weinig overtuigend. We vrezen voor schade aan de waterhuishouding van de Peel als gevolg van verminderde inzijging van regenwater; op de plaats waar een kas komt, kan geen regenwater in de bodem dringen. Wij zijn er daarom, mede op grond van de uitstekende hydrologische onderzoeken van Oranjewoud en van het Staring Centrum (een ànder onderzoek!) van overtuigd dat voor deze kas wel degelijk een vergunning ingevolge artikel 12 van de NBwet nodig is. Die vergunning is ook nodig omdat de kas het landschap bij dit natuurgebied ontsiert.

Dat kan betekenen, dat de kas, die er inmiddels al staat, ondanks een groen licht van GS in feite schadelijk is. We beraden ons nog op een oplossing voor dit probleem.

Drainage in de bufferzone

Een landbouwer in Ospel probeert al enkele jaren een NB-wet-vergunning te krijgen om een perceel binnen de 2-km-zone te mogen draineren om er asperges te kunnen telen. Het ministerie, dat deze oude zaak nog afhandelt, heeft tot voor kort steeds een vergunning geweigerd, maar heeft er nu, tot ieders verrassing, een verleend.

Met één pennestreek wordt hiermee jarenlang beschermingsbeleid terzijde geschoven terwijl dat beleid toch pas na eideloze ambtelijke discussies, omvangrijk

hydrologisch onderzoek en afweging van alle, dus ook agrarische belangen, tot stand kwam. De minister schrijft ijskoud, dat hem 'niets gebleken' is van problemen voor de natuur. Ook wordt de agrarische noodzaak nauwelijks onderbouwd. Wij vrezen te maken te hebben met een test-case: een dergelijke, zeer ruimhartige, vergunningverlening kan in feite neerkomen op het volledig intrekken van de bescherming die de 2-km-bufferzone aan de Groote Peel biedt.

Omdat ons bezwaar bij de Minister werd afgewezen, zijn we in beroep gegaan bij de Raad van State. Belangrijke steun voor onze zaak hopen we te vinden in de internationale habitat-richtlijn. Deze schrijft de Minister voor hoe hij in gebieden van groot internationaal belang, zoals de Groote Peel, met NB-wet-vergunningen dient om te gaan.

Strijd om grondwater.

Al jaren zijn beregeningen uit grondwater binnen de hydrologische invloedssfeer van de Peel ons een doorn in het oog. De Minister heeft altijd gemeend de beregenende landbouwers geen strobreed in de weg te mogen leggen. Maar de beregeners zijn onrechtmatig bezig: ze negeren de vergunningplicht. We kunnen dus ook buiten de Minister om actie ondernemen en hebben een civiel groepsproces voorbereid tegen de beregeners uit het gebied ten oosten van de Mariapeel.

Om deze actie aan te kondigen, zonden we een 50-tal waarschuwingsbrieven aan betrokken bedrijven in het gebied. Daar is het voorlopig bij gebleven; na overleg over deze kwestie is besloten de resultaten af te wachten van een nu nog lopend 'Aanvullend hydrologisch onderzoek Mariapeel en Grauwveen'. Daarin gaan we samen op zoek naar een tot op de percelen gedetailleerde concrete en definitieve invulling van de bufferzone. Dat wordt geen simpele zaak, maar zowel voor de de betrokken agrariërs als voor de natuurgebieden is duidelijkheid en een goede regeling noodzakelijk.

In de loop van 1996 zijn we zes keer betrokken geweest bij verschillende stadia van NB-wet-vergunningprocedures van veehouders, met wisselend verloop.

Voorts hadden we in 1996 ook nog te maken met aanvragen voor een NB-wet-vergunning voor uiteenlopende zaken als een wateraanvoerproject, de ontgroning bij de kalkzandsteenfabriek bij Liessel en het toestaan van jacht in beschermd natuurrezervaten. Over deze onderwerpen leest u elders in dit jaarverslag.

NUBL

De Nadere Uitwerking Brabant-Limburg (NUBL) is een integratie van het overheidsbeleid m.b.t. ruimtelijk ordening, natuur en milieu voor Oost-Brabant en Noord-Limburg.

Binnen deze regio zijn de PEELVENEN één van de gebieden die voorrang krijgen bij het zoeken naar de oplossing voor problemen op het gebied van de ruimtelijke ordening, waterhuishouding en milieu. De overheid streeft hierbij naar een 'bottom-up' benadering, waarbij aan belangengroepen uit de streek een belangrijke functie wordt toegekend. Vanaf het begin was ons duidelijk dat hier grote kansen lagen om onze doelstellingen beter te kunnen verwezenlijken, zeker als we samen zouden werken met agrarische organisaties. Die samenwerking resulteerde in **Peel-land**; een overzicht van dit project vindt u hiernaast.

Naast de Peel-landprojecten werden door WBDP bij NUBL nog drie 'eigen' onderzoeksprojecten ingediend: de omleiding van de Helenavaart; het project Recreatieve zoning en het project Natuur en Aanvoerwater-kwaliteit en (zie pag.10)

Streekcommissie

Een belangrijke rol bij het Peelvenen-project speelt de streekcommissie die in juli werd geïnstalleerd. Ze beoordeelt eerst de verschillende ingediende projecten, zorgt voor coördinatie en geeft (zwaarwegende) adviezen aan de stuurgroep NUBL, die uiteindelijk de beslissingen neemt.

De streekcommissie PEELVENEN bestaat uit 15 leden, vertegenwoordigers van natuur- en milieugroepen, de landbouw, de recreatie en de overheid. Wij slaagden er in drie leden uit de natuur- en milieuhoeke in deze commissie te krijgen, waaronder onze vice-voorzitter. Als voorzitter werd Mevr. Nellie Jacobs-Aarts benoemd; zij was door Peel-land voorgedragen.

De streekcommissie baseert haar werkzaamheden op een Startdocument, dat na uitgebreide inspraakprocedures is vastgesteld. Op het eerste concept leverden we een commentaar dat langer was dan het concept zelf! Veel van onze voorstellen zijn overgenomen, waardoor er nu een Startdocument ligt dat zonder meer als goed kan worden gekwalificeerd.

De eerste vergaderingen van de streekcommissie verliepen nog wat moeizaam. Er moet blijkbaar nog geleerd worden om samen te werken met personen uit tegen-gestelde belangengroepen. Toch hebben we goede hoop dat de PEELVENEN uiteindelijk een succes gaan worden.

Een rijdende trein is niet meer te stoppen!

PEEL-LAND: RUIMTE VOOR LANDBOUW

De intensieve samenwerking met landbouworganisaties is een nieuwe mijlpaal in de geschiedenis van de Werkgroep. Na uitgebreide besprekingen dienden we in 1995 met de agrarische Milieucoöperaties "De Peel" (MCP) en "Peel en Maas" (MCPM) en de organisatie van jonge Peelboeren (JAPI) het programma "Peel-land: ruimte voor landbouw en natuur" in bij NUBL.

In dat programma werden zeventien projecten (aangegeven met P0 t/m P16) opgenomen. Vier ervan zijn gericht op het hele gebied (met name terugdringing van ammoniak), zes op delen van het gebied (o.a. saneren bedrijven, herstructureren landschap, infiltratievoorzieningen), twee op bedrijven (o.a. afvalwater, algenvijvers) en vier projecten gingen over voorlichting en communicatie. In ons jaarverslag van 1995 zijn al deze projecten uitgebreid besproken.

In 1996 kreeg de samenwerking steeds duidelijker gestalte en uiteindelijk werd zelfs besloten een gezamenlijke stichting, Peel-land genoemd, in het leven te roepen.

Begin 1996 kregen we bericht dat een (groot) deel van onze projecten ook waren toegekend. In de uitvoering ervan hebben we dit jaar een groot deel van onze tijd en energie gestoken, omdat we er van overtuigd zijn dat ze een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het oplossen van knelpunten voor natuur en landschap in de Peel.

Het gaat om de volgende projecten:

✓ P 0: Coördinatie Peel-land

De meeste Peel-land projecten zijn erg omvangrijk en kostbaar. Om ze goed op elkaar af te stemmen en toe te zien op een juiste besteding van de door NUBL ervoor beschikbaar gestelde gelden, is een goede coördinatie nodig. Daarvoor is er een algemeen bestuur (PLIC: Peel-land Initiatief Comité), waarin van elke der deelnemende organisaties enkele leden zitting hebben. Daarnaast kwam er een dagelijks bestuur bestaande uit een vierhoofdig coördinatie-team, aangevuld met een secretaris (het C-team). Onze vice-voorzitter en secretaris bekleden overeenkomstige functies binnen het PLIC/C-team. De voorzitter komt uit MCPM, de penningmeester uit MCP. Onder dit bestuur werken de verschillende projectgroepen.

Het PLIC vergaderde in 1996 vrijwel maandelijks. Deze vergaderingen werden voorbereid door het C-team, dat bovendien de dagelijkse gang van zaken behartigde. De PLIC-vergaderingen richten zich vooral

op de beoordeling en afstemming van de verschillende projecten, beleidsvoorbereiding en strategiebepaling.

Om Peel-land op de rails te zetten en af te stemmen op de NUBL-doelstellingen, waren er in de loop van het jaar een tiental bijeenkomsten met het projectbureau NUBL.

In de loop van het jaar bleek dat het Peel-land initiatief op zeer veel waardering (o.a. van de verschillende overheden) mocht rekenen. Bovendien trok deze samenwerking van boeren en natuurbeschermers uitgebreid, ook internationaal, de aandacht. Deze ontwikkeling, gekoppeld aan het feit dat coördinatie-gelden bij NUBL nogal wat weerstand opriepen, deed ons op het eind van het jaar besluiten om P0 te combineren met de projecten op het gebied van communicatie en voorlichting P13, P14 en P16.

In de eerste helft van het jaar verliepen de contacten tussen de Peel-landpartners soms moeizaam, maar vooral na het sluiten van het glastuinbouwconvenant steeg het onderling vertrouwen, hetgeen uiteindelijk resulteerde in het streven naar het gezamenlijk aangaan van een notarieel vastgestelde "Stichting Peel-land". Het opstellen van de statuten daarvan vergde veel overleg, tijd en energie. Met name de besluitvormingsstructuur vormde een punt van discussie. Uiteindelijk kwamen we overeen dat (vrijwel alle) beslissingen alleen genomen kunnen worden met algemene stemmen in een vergadering waarbij van iedere deelnemende organisatie minstens één vertegenwoordiger aanwezig is. Op het eind van het jaar waren we zo ver dat de afspraak met de notaris was gemaakt om de statuten te doen passeren.

✓ P3: Regulerende mineralenboekhouding.

Dit omvangrijke project richt zich op het versneld terugdringen van de mestoverschotten. Er is een mineralenaangifte-systeem ontwikkeld op basis van een bonus/malus-principe en er wordt onderzocht of dit geschikt is voor alle bedrijven in het Peelgebied. Voor begeleiding en uitvoering van dit project is het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) in de arm genomen, dat ook zorg draagt voor de contacten met de landelijke instanties en aansluiting bij de landelijke ontwikkelingen. Door NUBL werd voor dit belangrijke project in totaal f 1.136.000 toegezegd, met name bestemd voor CLM en voor premies aan deelnemende bedrijven.

In 1996 kwam de projectgroep P3 zeven keer bij elkaar. Het accent van de bespre-

EN NATUUR

kingen lag op het opstellen van een adequate mineralenaangifte, de wijze van mestbemesting en het selecteren en informeren van geïnteresseerde bedrijven.

De eerste resultaten van dit project zijn heel bemoedigend. Bij de ruim honderd deelnemende bedrijven is het verlies van fosfaat en stikstof met 20% verminderd.

✓ P4: Natuurvriendelijk agrarisch beheer.

Zaken als erfbepaling, weidevogel- en perceelsrandenbeheer, en ecologische landbouw worden bekeken in P4. Er werd een opzet gemaakt voor de te volgen werkwijze. Daarbij werd o.a. gebruik gemaakt van het verslag van de WBdP-stagiaire Geert van der Veer: "Werkgroep Behoud de Peel en het agrarisch natuurbeheer".

✓ P5: Sanering en uitplaatsing landbouw in kern Verheven Peel

Dit project beleefde een bewogen jaar dat op de valreep eindigde met een eclatant succes: de aankoop door LBL (Landinrichting en Beheer Landbouwgronden) van drie glastuinbouwbedrijven in Helenaveen. Deze bedrijven gaan zich nu elders vestigen.

P5 werkte met een nogal onorthodoxe aanpak: vertegenwoordigers van landbouw en natuur gingen samen bekijken waar en hoe landbouwbedrijven, die moeten wijken voor natuurontwikkeling, gesaneerd kunnen worden. In de eerste vier gezamenlijke bijeenkomsten werd overeenstemming bereikt over de manier van aanpak en de begrenzing (enclaves aan Soemeersingel tot Rector Nuytsstraat in Helenaveen).

Daarna werden, om een beeld te krijgen van de situatie, enkele taxaties uitgevoerd. Vervolgens werd contact opgenomen met het NUBL-bestuur om extra middelen vrij te maken. Dat resulteerde in tamelijk positieve toezeggingen, die besproken werden in een bijeenkomst met alle agrarische ondernemers in Helenaveen. Daar kregen de landbouwliden van P5 het mandaat op de ingeslagen weg verder te gaan.

Vanaf dat moment werd -vanwege het vertrouwelijk karakter- vooral gewerkt in een "kleine P5" in samenwerking met LBL (die de aankopen doet) en LNV (dat o.a. voor het geld moet zorgen). Na vele bijeenkomsten en uitgebreide persoonlijke contacten, die in totaal ongeveer 200 dagdelen in beslag namen, resulteerde dit uiteindelijk in de genoemde aankoop van drie bedrijven.

Dat ook de overheid deze aanpak waardeerde bleek uit de toezegging van f105.740 voor dit succesvolle project.

✓ P6: Herstructurering landbouw in en nabij de EHS.

Met dit project wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn voor de verweving van landbouw en natuurbehoud in de gebieden die deel gaan uitmaken van de EHS, de Ecologische Hoofdstructuur. Het bestaat uit twee gedeeltes. Eerst worden de potenties onderzocht van het gebied zoals dat begrensd is in het Startdocument van het Peelvenenproject van de NUBL, plus het gebied bij de Marisberg en het Grauwveen. Bureau Oranjewoud heeft de opdracht gekregen om de mogelijkheden voor het natuurbehoud te onderzoeken, de z.g. natuurdoelen.

Tevens is er een offerte gevraagd aan CLM om te zoeken naar beheerstructuren waarmee de natuurdoelen worden bereikt binnen een economisch verantwoorde agrarische bedrijfsvoering.

Om deze mogelijkheden ook in de praktijk te toetsen werd besloten een koppeling te gaan maken met het project P15 (Demo-bedrijven landbouw en natuur). Om die reden werden ook Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten verzocht in P6 deel te nemen. Daarop werd positief gereageerd.

✓ P9: Infiltratievoorziening glastuinbouw.

Dit project is een uitvloeisel van het in 1995 door het Staring Centrum opgestelde rapport "De invloed van de glastuinbouw op de waterhuishouding" en van het glastuinbouwconvenant Helenaveen. P9 gaat onderzoeken of en hoe negatieve effecten van glastuinbouw op de grondwaterstand kunnen worden gecompenseerd door regenwater te infiltreren.

In principe kan de glastuinbouw het water

dat normaal toch verdampt ($\pm 500\text{mm} = 5000\text{m}^3/\text{ha}$) zonder problemen gebruiken. Er moet wel voor gezorgd worden dat de hoeveelheid (regen)water die normaal de grond indringt ook na de bouw van een kas even groot blijft. Dat kan -in theorie- door infiltratie met water uit een bufferbassin. Of dat in de praktijk onder verschillende omstandigheden ook werkt, moet worden onderzocht in P9.

In 1996 werd reeds een experimentele infiltratievoorziening aangelegd in een relatief droog gebied, waar water gemakkelijk in de grond gebracht kan worden. Bij natte gronden zal dit een stuk moeilijker zijn. In 1997 zal door uitgebreid onderzoek (in samenwerking met Landbouwvoorlichting) de technische en financiële haalbaarheid onderzocht moeten worden.

✓ P10: Beheer natuur en landschap

Bij dit project wordt ernaar gestreefd boeren en burgers meer te betrekken bij beheer en onderhoud van natuurreservaten, bossen en kleine landschapselementen. Dit leidt tot meer draagvlak en waardering voor de natuurwaarden in de Peelregio. Omdat het project pas laat in 1996 werd opgestart kwam de projectgroep in dat jaar nog slechts enkele keren bij elkaar. Er werd een aanzet gegeven voor het opstarten van Gebieds-gerichte beheersoverleggroepen, waarbinnen het beheer van de diverse elementen op elkaar kan worden afgestemd.

✓ P11: Verwerking agrarisch afvalwater.

Laat in het jaar kwam het bericht dat voor dit project alsnog f155.000 was toegezegd. Op dat moment waren op twee veehouderijen reeds (experimentele) installaties aangelegd. De bedoeling ervan is om bij bedrijven in voor riolering super-onrendabele gebieden afvalwater te zuiveren door o.a. helofyten(riet)filters en/of bezinktanks. Het project moet de technische, juridische en financiële haalbaarheid onderzoeken.

Over de projecten P1 (Gebiedsgerichte ammoniakaanpak), P2 (Regionale implementering emissiearme stallen), P8 (Boeren in hydrologische bufferzones) en P12 (Mestverwerking op bedrijfsniveau) werd door NUBL in 1996 nog geen besluit genomen. Ze waren nog "in behandeling". Ondanks deze onzekerheid werd met de meeste projecten toch al een (voorzichtige) start gemaakt. Zonder financiële steun van NUBL kunnen ze echter niet uitgevoerd worden. We zijn de Amersfoortse niet!

NUBL-PROJECTEN VAN DE WERKGROEP

Naast de Peel-land-projecten werden door de Werkgroep Behoud de Peel bij NUBL nog drie 'eigen' onderzoek-projecten ingediend. De onderwerpen ervan sluiten heel nauw aan bij de plannen voor de Peelvenen.

Project Omleiding Helenavaart

De Helenavaart is een heel essentieel onderdeel van het Peellandschap; we willen dit fraaie kanaal dan ook zeker niet missen. Dit kanaal wordt nu echter gebruikt voor de aanvoer van Maaswater naar landbouwgebieden rond de Peel, en die functie is niet erg positief voor de natuurgebieden langs de Helenavaart. Op sommige plaatsen onttrekt de vaart veel water aan de Peel; op andere plaatsen komt Maaswater de Peel in. En helaas heeft dat water niet de goede samenstelling voor peelpflanzen.

Daarom lijkt het ons heel nuttig de mogelijkheden te onderzoeken voor de aanleg van een nieuw wateraanvoerkanaal dat vanaf Beringe naar de Middenpeelweg zou kunnen gaan lopen en dan ongeveer parallel aan deze weg noordwaarts. Zo'n nieuw kanaal zou wateraanvoer via de Helenavaart overbodig maakt. Door het opheffen van deze wateraanvoer dwars door het natuurgebied komen er veel betere mogelijkheden om de in het Startdocument afgesproken natuurlijke, duurzame watersystemen te realiseren in de Deumese- en Mariapeel.

Uiteraard moet ook zorgvuldig onderzocht worden of er aan het opheffen van de wateraanvoerfunctie van de Helenavaart voor de natuurgebieden geen nadelen zitten. Door het nieuw aan te leggen kanaal te

combineren met natuurbouw (natuurvriendelijke oevers, moerasjes, slingerend tracé), en mogelijkheden te scheppen voor allerlei vormen van water- en overrecreatie zou het ook uit recreatief oogpunt aantrekkelijk kunnen worden. De nieuwe waterweg kan een belangrijke bouwsteen worden voor de in het Startdocument vastgelegde recreatieve zonerings.

Omdat het kanaal ook zal kunnen zorgen voor een hoger grondwaterpeil in de landbouwgronden in de omgeving, zal de behoefte aan beregning uit grondwater kunnen worden teruggedrongen. Dat is ook gunstig voor de landbouw aan de oostkant van de Mariapeel.

De uitvoering van een dergelijk ingrijpend project zal uiteraard heel kostbaar zijn, maar als de belangen van natuur, landbouw en recreatie op de juiste manier gecombineerd worden, is het wellicht toch haalbaar. Gezien de schitterende kansen die het kan bieden is een grondig onderzoek zeer zinvol.

Kwaliteit van aanvoerwater

In het gebied van de Peelvenen wordt door NUBL veel aandacht besteed aan het realiseren van natuurlijke, duurzame watersystemen. Het is daarbij heel belangrijk om te weten wat de gevolgen zijn van wateraanvoer.

In het Startdocument staat hierover onder andere: "er zal een eenduidige uitspraak moeten komen of wateraanvoer een geschikte oplossing is voor de aanpak van verdroging in natuurgebieden door rondom deze gebieden het water op te zetten...Op dit moment bestaan hierover nog strijdige meningen."

Het probleem is, dat de natuurgebieden die beschermd moeten worden tegen verdroging, niet geholpen zijn met simpelweg meer water. Ze stellen ook hoge eisen aan de kwaliteit van dat water. Het Maaswater dat allereerste wordt aangevoerd is heel anders van samenstelling dan het water dat van nature in de Peelgebieden en in de randen ervan aanwezig is.

Dit project "Natuur en de kwaliteit van aanvoerwater" onderzoekt de veranderingen in flora en fauna van de Peelregio als gevolg van wijzigingen in de waterkwaliteit door wateraanvoer. In eerste instantie zal dit onderzoek worden uitgevoerd in de randgebieden van de Peel die onderdeel zijn van de Ecologische Hoofdstructuur.

Recreatieve zonerings

De toenemende belangstelling voor de Peelregio is verheugend. We moeten er echter wel op letten dat door die belangstelling de aantrekkelijkheden van de streek niet onder de voet gelopen worden. Daarom houdt de Werkgroep zich ook intensief bezig met alle officiële plannen op het gebied van recreatie en toerisme en volgt ze kritisch de vele initiatieven van gemeenten en particulieren in de Peelregio voor allerlei recreatieprojecten.

Sommige daarvan spelen duidelijk in op de natuurlijke rijkdommen van de Peel, maar niet altijd wordt er daarbij voldoende rekening gehouden met het kwetsbare karakter van deze natuurwaarden. De plannen voor de versterking van de Ecologische Hoofdstructuur zijn er juist op gericht deze natuurwaarden beter te beschermen. Het ziet er naar uit, dat dit overheidsbeleid in de Peel heel goede resultaten gaat opleveren. Daarom moet er des te nauwlettender voor worden gewaakt, dat deze ontwikkeling niet teniet wordt gedaan door de effecten van al te uitbundige recreatie.

Natuurontwikkeling en recreatie kunnen best samen gaan, maar dan is het wel zaak dat ze goed op elkaar worden afgestemd. Een geschikt kader om dit te verwezenlijken is het project Peelvenen van de NUBL; in de Startnotitie daarvan wordt duidelijk gesteld dat recreatie een meerwaarde dient te hebben voor de natuur. De Werkgroep heeft het initiatief genomen voor een visie op de 'Recreatieve Zonerings'. In de Streekcommissie zal deze visie een onderdeel vormen van een totaalplan, waarin bekeken wordt hoe natuur, recreatie en toerisme in de Peelregio elkaar wederzijds kunnen versterken.

De Helenavaart tussen Helenaveen en Griendtsveen

DE ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

Omdat de bestaande natuurreservaten in de Peel vaak klein, versnipperd en onlogisch begrensd zijn, gaat de natuur er nog steeds achteruit. Dit probleem doet zich ook voor bij veel andere natuurgebieden in Nederland.

Daarom heeft de rijksoverheid in 1990 besloten om bestaande reservaten uit te breiden met nieuw te ontwikkelen natuurgebieden. Door die vergroting en een betere begrenzing kan flora, fauna en landschap zich herstellen en verder ontwikkelen.

In totaal zullen voor dit doel in Nederland 150.00 hectaren landbouwgrond worden aangekocht. De bestaande en de nieuwe natuurgebieden vormen samen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Bij de aanwijzing van gebieden die

onderdeel gaan uitmaken van de EHS is rekening gehouden met de belangen van de natuur en met die van de landbouw. In de afgelopen jaren hebben ambtenaren en vertegenwoordigers van belangengroepen uitgezocht welke gebieden voor 'nieuwe natuur' in aanmerking komen. Op grond van hun advies nemen Gedeputeerde Staten van de provincies een voorlopig besluit, dat, na een inspraakronde, definitief wordt.

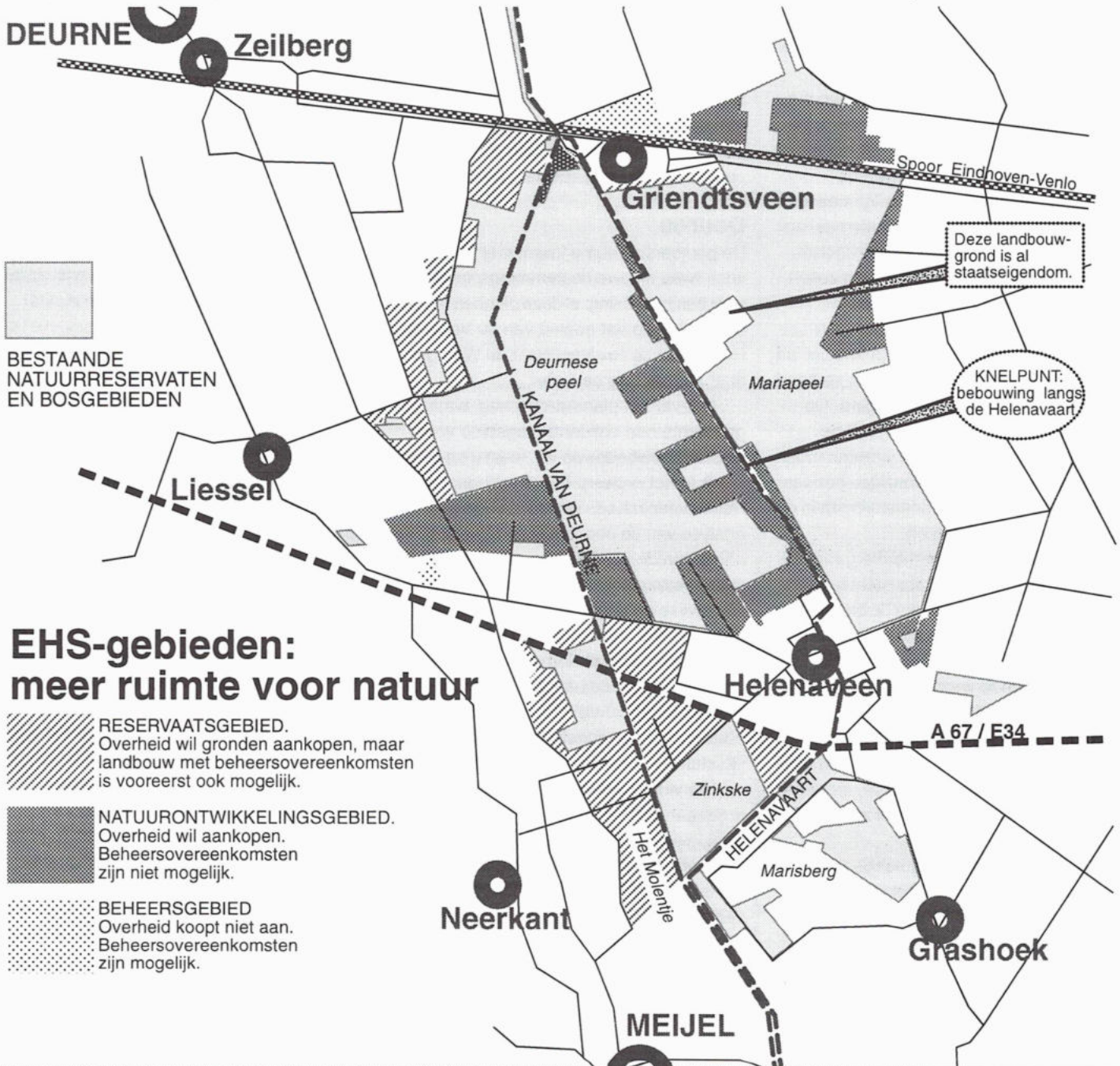
In Limburg is de EHS nu definitief vastgesteld; in Brabant wordt het voorlopige besluit op korte termijn genomen. Op het kaartje is voor de Deurnese- en Mariapeel aangegeven welke gebieden 'begrensd zijn', zoals het in het ambtelijk jargon heet. In totaal gaat het hier om bij 1200 ha.

Uiteraard zijn er ook EHS-gronden aangewezen bij andere Peelrestanten. Rond het Nationaal Park De Groote Peel komen

er in Brabant 159 ha. en in Limburg 140 ha.

Met deze extra ruimte voor de natuur kunnen veel van de bestaande knelpunten in deze reservaten worden opgelost. De Deurnese- en Mariapeel kunnen aaneengroeien; dat maakt het mogelijk de grondwaterstand hoger en stabiel te maken, zodat uitgestrekte moerassen en venen en een uniek wildernisgebied kunnen ontstaan.

Zoals uit het kaartje blijkt, zijn er drie verschillende typen EHS-gronden. Eén ding hebben die echter gemeen; ze kunnen alleen tot stand komen op basis van vrijwilligheid. Dat betekent dat het nog wel even kan duren voordat al deze gronden echt onderdeel van de EHS zijn. Voor de landbouwers die aan de rand van natuurgebieden vaak in de knel zitten, zijn de geboden mogelijkheden echter heel aantrekkelijk.

De Rijksoverheid en de provincies hebben hun visie op de ruimtelijke ordening al enkele jaren geleden in plannen vastgelegd. Deze plannen worden nu op regionaal en gemeentelijk niveau uitgewerkt. In het verslagjaar hadden we, op het terrein van de ruimtelijke ordening dan ook vooral met gemeentelijke plannen te maken. Er was slechts één bovengemeentelijk plan.

Eind 96 publiceerde het SRE (Samenwerkingsverband Regio Eindhoven) een regionaal structuurplan waarin ze hun visie op de ontwikkelingen tot 2005 en daarna schetsen. In zo'n lange-termijnvisie mag je aandacht voor duurzame ontwikkelingen verwachten, maar er wordt vooral gekeken naar economische aspecten: het ontwikkelen en uitbouwen van het stedelijk knooppunt Eindhoven en de belangen van wonen en werken. De plannen ervoor gaan ten koste van natuur en landschap.

In een reactie heeft de Werkgroep o.a. laten weten dat ze het oneens is met dit plan en zeker niet kan accepteren dat het als toetsingscriterium gaat fungeren bij bestemmingsplannen voor Peelgemeenten. Op veel punten komt het plan helemaal niet overeen met de landelijke en provinciale plannen. De ecologische belangen zullen veel meer gewicht moeten krijgen.

Verder hadden we met de provincies in ons werkterrein vooral te maken in verband met waterproblemen en verdroging. Op grond van de grondwaterwet geeft de provincie vergunningen voor beregeningen en beregeningsputten. Wij maakten bezwaar tegen enkele grondwateronttrekkingen in de buurt van de Peelrestanten.

Het bleek voor de overheid erg moeilijk om in dit droge jaar een consistent beleid te voeren. De bedoeling was om de berekening te beperken en zo verdere daling van de grondwaterstand en dus verdroging van natuurgebieden te voorkomen. Maar de waternood was in agrarisch gebied zo groot, dat de kranen weer wat verder open mochten. Natuurgebieden hebben natuurlijk net zo goed last van die droogte, maar ze hebben in de politiek helaas niet zulke sterke pleitbezorgers.

Met veel belangstelling hebben we ook de waterschappen in de Peelregio gevolgd. Ze werkten verder aan de plannen voor de bestrijding van de verdroging en voerden allerlei werken uit om dit nijpende probleem, dat ook in de Peel heel sterk speelt, het hoofd te bieden. Meer hierover op pag. 6.

Ons werkterrein wordt gevormd door de grote en kleine Peelrestanten op de grens van Brabant en Limburg. Die natuurgebieden en hun omgeving liggen op het grondgebied van tien gemeenten: Asten, Bakel, Deurne, Helden, Heythuysen, Horst, Meijel, Nederweert, Sevenum en Venray. We volgen het beleid van deze gemeenten ten aanzien van 'hun' Peelgebieden met argusogen en bekritisieren het waar nodig. Steeds meer is de Werkgroep ook betrokken bij de voorbereiding van nieuwe plannen.

De meeste gemeenten hebben sinds enkele jaren een Bestemmingsplan Buitengebied en treffen nu voorbereidingen voor een nieuwe versie daarvan, gebaseerd op het beleid van het Rijk en de provincies op het gebied van de ruimtelijke ordening en in sectoren zoals economie, infrastructuur en waterhuishouding. In Asten, Bakel, Deurne, Heythuysen, Horst, Maasbree, Sevenum en Venray konden we bijdragen aan de voorbereiding van deze nieuwe plannen. Daarnaast vroegen de volgende ontwikkelingen nog speciale aandacht:

Deurne

De gemeente Deurne kwam met voorstellen voor twee nieuwe bestemmingsplannen en voor één herziening; al deze plannen hebben betrekking op het gebied van de Verheven Peel en ze zijn daarom door de Werkgroep heel nauwkeurig bekeken.

- Over het plan Aardbeiweg, waar de gemeente een concentratiegebied voor glastuinbouwbedrijven wil, leest u op pag.5.

- In het ontwerp-bestemmingsplan Helenaveen missen we helaas een gedegen analyse van de economische structuur, met name van de glastuinbouw en het toekomstperspectief daarvan. In onze zienswijze op dit plan hebben we er op gewezen dat het heel zinvol is bij de beoordeling van dit Komplan Helenaveen ook de reacties op het plan Aardbeiweg te betrekken, en vooral ook meer rekening te houden met de mogelijkheden die het Glastuinbouwconvenant (zie pag. 5) biedt.

We vinden het ook jammer dat er niet meer aandacht wordt besteed aan de Ecologische Hoofdstructuur. Die zal verstrekkende gevolgen hebben voor de bestaande agrarische structuur ten noorden van de Rector Nuytsstraat. Het lijkt beter deze gronden niet in dit Komplan mee te nemen, maar ze in een later stadium onder het nieuwe Bestemmingsplan Buitengebied te laten vallen.

In het Komplan wordt niet voldoende rekening gehouden met de belangen van beschermde natuurmonumenten. We hebben er daarom op gewezen dat de Natuurbeschermingswet de aanleg van een fietspad in een natuurreservaat niet toestaat, en dat op agrarische gronden binnen de hydrologische bufferzone van de Peelrestanten een aanlegvergunning nodig is voor ingrepen in de waterhuishouding.

- De derde bestemmingsplanzaak in Deurne betreft een veel kleiner gebied, namelijk het kamphuis Soemeersingel 19 te Helenaveen. Maar met deze herziening wil de gemeente wèl verblijfsaccomodaties mogelijk maken voor 150 personen.

Ervaringen met het bestaande -illegale- kamphuis maken duidelijk dat de gasten hun vermaak vaak zoeken in de omgevende natuurgebieden en daar ernstige verstoringen veroorzaken. Op deze schadelijke invloed is van verschillende kanten al eerder gewezen; de opstellers van dit bestemmingsplan stellen echter dat dat zaken betreffende de handhaving van de openbare orde zijn, waar Staatsbosbeheer en de politie maar voor moeten zorgen. We hebben de raad daarom gewezen op bestaande jurisprudentie waaruit blijkt dat bij de vaststelling van een bestemmingsplan rekening moet worden gehouden met eventuele onevenredige schade aan natuurgebieden elders.

De dassen in de Deurnese Peel zoeken een deel van hun voedsel op de omringende landbouwgronden. Om ze veilige oversteekplaatsen te geven zijn op initiatief van de Werkgroep de laatste jaren twee dassentunnels gebouwd. Nu vallen er alleen nog regelmatig slachtoffers op het Leegveld. We hebben er bij de gemeente Deurne al diverse malen op aangedrongen maatregelen te nemen om het gemotoriseerd verkeer op deze weg te beperken. Alle belanghebbenden leken het eens te zijn over deze maatregelen, maar tot nu toe zijn alleen waarschuwborden geplaatst.

Ontgronding Hoogdonk

Dit najaar is ons gevraagd om een zienswijze i.v.m. uitbreiding van de ontgronding bij de kalkzandsteenfabriek bij Liessel. Hier is al een tientallen meters diepe plas van zo'n 25 ha groot gemaakt. In de toekomst wil men nog eenzelfde oppervlakte ontgronden. De afstand tot de Deurnese Peel bedraagt slechts ongeveer een kilometer. De plas geeft een verlies van zo'n 250.000 m³ water per jaar, voornamelijk als gevolg van extra verdamping. Dat is een forse aderlating voor de ondergrondse watervoorraad waar ook de Peel het van moet hebben. Daarom is voor deze uitbreiding onder andere ook een vergunning nodig ingevolge de natuurbeschermingswet; de huidige vergunning loopt in 1997 af.

De fabriek heeft het Staring Centrum enkele jaren geleden tot 2 keer toe laten uitrekenen wat het effect op de Peel zal zijn. Beide keren werd, op een verschillende manier, verondersteld dat de bodem tussen de ontgronding en de Peel nauwelijks water doorlaat. Daarbij is echter heel selectief gebruik gemaakt van de beschikbare gegevens; er zijn ook onderzoeken verricht die tot de slotsom komen dat de bodem veel meer water doorlaat. Dat betekent dat verlies van water in de ontgrondingsplas een heel ongunstige invloed heeft op de grondwaterstand van de Peelgebieden.

In onze reactie zullen we de provincie, bij wie de vergunning is aangevraagd, dan ook laten weten dat geen vergunning moet worden verleend omdat gevreesd moet worden voor aanzienlijke schadelijke effecten op de waterstand in de Deurnese Peel.

Meijel

De gemeente Meijel loopt wat betreft het bestemmingsplan wat achter. In november was er een zitting van de Raad van State waarin uitgebreid alle bezwaren (van de Werkgroep en van vele anderen) tegen de aanpassing van het Bestemmingsplan Buitengebied 1979(!) van deze gemeente werden behandeld. De uitspraak hierover is pas in 1997.

Begin 1996 werden twee weilanden in het Molentje te koop aangeboden. Omdat deze percelen niet de juiste 'aankooptitel' hadden, was het voor natuurbeschermingsinstanties niet mogelijk ze te kopen. Omdat de Werkgroep vindt dat dit Limburgse deel van het Molentje een uiterst belangrijk randgebied van de Peel is, hebben we mogelijkheden gezocht en gevonden om deze gronden (tijdelijk) zelf te kopen. Helaas vond de gemeente ons bod te laag.

Zwarte stern

Asten

De gemeente Asten heeft een beheerplan laten maken voor de Astense Peel. Dit plan voor de jaren 1996-2005 is in oktober door Gedeputeerde Staten vastgesteld. Het biedt een goede basis voor de verdere uitbouw van de natuurwaarden in dit belangrijke Peelgebied. Jammer alleen dat wordt voorgesteld pas dammetjes voor de verhoging van de waterstand te gaan bouwen als met de wateraanvoer in de omgeving wordt begonnen; zulke dammetjes zijn ook nu al heel nuttig.

Het leek er op dat Asten een aantal onverharde wegen bij en langs de Peel wilde verharderen. We hebben er op gewezen dat daarvoor een Natuurbeschermingswetvergunning noodzakelijk is. De wegen worden nu alleen verhard tot aan bestaande boerderijen; die bij de Peel blijven onverhard.

Nog steeds lopen onze juridische procedures tegen de glastuinbouwconcentratie in het Gevlucht, o.a. het bestemmingsplan 'Buitengebied Gevluchtsebaan' uit 1993. Deze locatie ligt binnen de hydrologische bufferzone van de Grootte Peel. Als onderdeel van de procedure heeft de Adviseur ten behoeve van de Raad van State de hele planologische procedure rond dit bestemmingsplan nog eens nagelopen en alle bezwaren ertegen op een rij gezet. Hij komt tot de conclusie dat de gediende belangen niet opwegen tegen de te verwachten schade en adviseert heroverweging van het hele plan.

Horst

In Horst zoekt men nog steeds naar een recreatieve bestemming van de vuilnisbult Zuringpeel. Tegen bezigheden op die bult hebben we geen bezwaar, zolang ze geen gevolgen hebben voor de omgeving. Daarom hebben we wel bezwaar aangetekend tegen een vliegveldje voor ultra-lichte vliegtuigen langs de Middenpeelweg, waarvoor een aanlegvergunning is aangevraagd.

Nederweert

Nederweert heeft gelukkig oog voor rustige vormen van recreatie; de wegen rond de reservaten het Kruis en de Zoom zijn sinds 1996 afgesloten voor gemotoriseerd verkeer.

Maasbree

De gemeente Maasbree heeft na een acht jaar lange procedure eindelijk van de provincie goedkeuring gekregen voor het bestemmingsplan Siberië, een 50 hectaren groot concentratiegebied voor glastuinbouw. Deze locatie is een goede vestigingsmogelijkheid voor tuinders die elders in de regio, b.v. in Helenaveen, moeten wijken.

Helden

"Helden, dynamiek door kwaliteit" heet de nota die deze gemeente uitbracht. In ons commentaar erop hebben we gewezen op de mogelijkheden voor natuurontwikkeling en invulling van de ecologische hoofdstructuur. Speciaal vroegen we aandacht voor de Marisberg; het omzetten van landbouwgrond in natuurgebied levert daar ideale gebieden op voor de rustige recreatie.

De nota pleit ook voor een groot industrieterrein langs de A67; dat past echter absoluut niet in de gewenste recreatieve zonerings en is strijdig met het streekplan.

Fietspad in goede banen

Dat de belangen van natuur en recreatie niet goed op elkaar worden afgestemd, werd in 1996 weer aangetoond door het fietspadenplan dat in de gemeenten Meijel, Helden, Maasbree en Kessel werd ontwikkeld. Fietsen is een ideale manier om de Peel te verkennen. Maar daarvoor is het niet nodig dat er verharde paden gemaakt worden tot midden in het Peelgebied en dat kwetsbare verbindingzones worden doorsneden door zulke paden.

We hebben voor deze plannen alternatieven aangedragen die voor de fietsende natuurliefhebbers even aantrekkelijk zijn, en die de natuurlijke ontwikkeling in de Peel niet in de wielen rijden. We stelden onder andere voor het pad naar de Marisberg te leiden; dit voorstel is overgenomen.

We hebben de gemeenten bovendien gevraagd niet alleen aandacht te hebben voor zo'n recreatief fietspadenplan, maar ook daadkrachtig mee te werken aan de verdere ontwikkeling van de ecologische verbindingzone waar zo'n fietspad zijn aantrekkelijkheid aan ontleent.

JACHT IN PEELGEBIEDEN

Het is erg vreemd, maar nog steeds zijn er mensen die menen dat jagen 'moet kunnen' in een natuurreservaat als de Peel; sommige komen zelfs met argumenten waarmee ze willen aantonen dat het nodig is.

We bestrijden dat op alle mogelijke manieren. Twee wettelijke middelen hebben we daartoe; de meeste reservaten zijn aangewezen als stiltegebieden, en ze zijn beschermde natuurmonumenten, waarin geen 'schadelijke handelingen' mogen worden verricht zonder vergunning.

In 1996 waren weer enkele jachtzaken in het Peelgebied aan de orde. De eerste betrof een reeds lopende zaak, die via een uitspraak van de Raad van State afgerond kon worden. Twee andere procedures startten in 1996.

Jacht in stiltegebied

In 1995 vroeg een jager uit Heythuysen een ontheffing aan om te mogen jagen in het stiltegebied Groote en Kleine Moost. Tegen de door de gemeente Heythuysen afgegeven ontheffing werd door ons beroep ingesteld. In mei werd dit door de Raad van State behandeld. De Raad van State kwam tot de conclusie dat het in beginsel mogelijk moet zijn om ten behoeve van een verantwoord natuurbeheer ontheffingen voor de jacht te verlenen. De Raad van State achtte het redelijk dat een jager daarvoor aangesloten moet zijn bij een wildbeheereenheid (WBE) die over een wildbeheerplan beschikt. De betreffende jager is dat niet. In de verleende ontheffing heeft de gemeente deze individuele jager ook niet de verplichting opgelegd een wildbeheerplan op te stellen en na te leven.

Volgens de Raad van State wordt op een dergelijke wijze het jagen uitsluitend ten behoeve van noodzakelijk wildbeheer onvoldoende gewaarborgd. Daarmee heeft de gemeente niet voldoende gewicht toegekend aan het belang van de rust in een stiltegebied. Daarnaast vindt de Raad van State de motivering van de gemeente bij het ongegrond verklaren van ons bezwaar niet deugdelijk.

Met deze niet mis te verstane uitspraken kwam de Raad van State tot de conclusie dat de verleende ontheffing vernietigd moest worden.

Jacht in Deurnese en Mariapeel

Verbazingwekkend waren de gevolgen van de aanvragen van drie Wildbeheereenheden

van een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet om te mogen jagen in de -aan elkaar grenzende- Deurnese Peel en Mariapeel. De WBE's 'Bruggen', 'Neerkant' en 'Den Ouwe Peel' dienden een aanvraag bij de provincie Noord-Brabant in voor de jacht in de Deurnese Peel, hetzelfde deed WBE 'Den Ouwe Peel' voor de Mariapeel bij de provincie Limburg.

Bij het beoordelen van zulke aanvragen dienen Gedeputeerde Staten van beide provincies zich te baseren op de nota 'Jacht in Natuurgebieden' van de Minister van Landbouw. Als belangrijkste principe staat daarin dat jacht in natuurgebieden niet is toegestaan, tenzij... en dan volgen een aantal uitzonderlijke omstandigheden die een uitzondering op de regel mogelijk maken.

Het is heel boeiend (maar niet erg verhelderend) de uitspraken van beide provinciebesturen naast elkaar te houden:

Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant oordeelt dat de gevraagde vergunning voor de Deurnese Peel niet verleend moet worden, o.a. omdat;

- er in het landbouwgebied grenzend aan de Deurnese Peel geen sprake is van belangrijke wildschade;

- er niet genoeg maatregelen zijn getroffen om wildschade tegen te gaan;

Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg komen tot een heel andere conclusie. Zij vinden dat de vergunning voor de jacht in het zuidelijk deel van de Mariapeel wél verleend moet worden vanwege o.a. de volgende redenen:

- er is meer dan toelaatbare schade aan land- en tuinbouw ten oosten en zuiden van de Mariapeel en in het agrarisch gebied tussen de Deurnese- en Mariapeel;

- jagen is niet in strijd met de wezenlijke kenmerken van het gebied;

- het zo veel mogelijk laten plaatsvinden van natuurlijke processen moet genuanceerd bekeken worden. In het zuidelijk deel van de Mariapeel, waarvoor vergunning is aangevraagd, wordt gestreefd naar halfnatuurlijke gebieden. In dergelijk gebieden waar het streven naar natuurlijke processen niet de boventoon voert, moet jacht mogelijk zijn.

Opmerkelijk is de mening van beide provincies over de wildschade in het gebied tussen de Deurnese Peel en de Mariapeel; Noord-Brabant beschouwt deze als 'niet belangrijk' en Limburg noemt het 'meer dan toelaatbare schade'!

Een triest praktijkgeval van tegenstrijdige besluiten. De weinig gemotiveerde beslissing

van de provincie Limburg was voor de Werkgroep reden genoeg om hiertegen bezwaar aan te tekenen. Zo wordt in deze vergunning op geen enkele manier gerept over alternatieven en afdoende preventieve maatregelen ter voorkoming van eventuele schade.

Een behandeling van het bezwaar zal nog wel even op zich laten wachten. Nu de taak van vergunningverlening over is gegaan naar de provincie, schijnen de provincies en het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij het namelijk nog niet met elkaar eens te zijn, wie nu de bezwaren in het kader van de Natuurbeschermingswet moet afhandelen. Maar gelukkig voor de Limburgse vossen en reeën en consorten heeft ons bezwaar tegen de vergunning een opschortende werking.

Jagen in natuurgebieden kan beter worden overgelaten aan echte professionals zoals deze havik

TERREINBEHEER

Het daadwerkelijk beheren van (delen van) de Peelrestanten is sinds de oprichting van WBdP een belangrijke en gewaardeerde activiteit, waarbij ook veel vrijwilligers van buiten de werkgroep worden ingeschakeld.

Op die manier maken steeds meer mensen kennis met de Peel en met de Werkgroep. Beheerwerk in natuurgebieden en hun randzones versterkt de band met de natuur en geeft de mogelijkheid aan anderen in de praktijk te laten zien welke opvattingen wij over natuurbeheer hebben. Door bovendien in natte graslanden als het Molentje samen te werken met agrarische ondernemers kan het wederzijds begrip toenemen.

In 1996 werkten we in de Deurnese Peel, de Bult, het Zinkske, het Molentje en de Heidse Peel.

Deurnese Peel

Kort na de oprichting van onze werkgroep begonnen we al met beheerwerkzaamheden in de Deurnese Peel. Oorspronkelijk in samenwerking met de gemeente Deurne, nu met de huidige eigenaar Staatsbosbeheer.

Steeds hebben wij een zo ingetogen mogelijk beheer gevoerd: geen abrupte veranderingen maar zoveel mogelijk streven naar een geleidelijke ontwikkeling. Daarbij is ons beheer in overeenstemming met onze zoneringsfilosofie m.b.t. de Peelrestanten: relatief massale recreatie bij (het Bezoekerscentrum van) de Grootte Peel; rustige recreatie in de Mariapeel en zoveel mogelijk rust en ongereptheid in de Deurnese Peel.

Vorig jaar spraken wij onze ongerustheid uit over de schadelijke effecten van het verbreden van paden en het aanleggen van een brug over de Soeloop door SBB. Dit jaar zagen we die vrees helaas bewaarheid, o.a. door het sterk toegenomen gebruik van deze paden door mountainbikers. Dat past ons inziens niet in een gebied dat zo rustig en ongerept mogelijk dient te worden gehouden.

In 1996 hebben we in het Broemeerbos enkele dammetjes hersteld en opgehoogd. Maar onze werkzaamheden bestonden vooral uit het kappen van boomopslag in het centrale deel om de openheid van het landschap te vergroten en verdroging door verdamping te verminderen; opgaand hout verdampt nu eenmaal veel meer water dan een lage vegetatie. Bovendien is openheid een van de belangrijke kenmerken van een hoogveengebied. Vele organismen zijn ervan afhankelijk. Zo biedt openheid (en rust) bijv. slaapgelegenheden voor kraanvogels.

Omdat op sommige plaatsen overbegrazing dreigde, is in overleg met SBB besloten de begrazing op de hoge veenruggen te verminderen. Tot nu toe zagen we overigens nauwelijks positieve invloed van begrazing op de vegetatie. Van uitbreiding van de heidevegetatie was geen sprake. Het enige gunstige effect was dat berkenopslag werd tegengegaan.

SBB heeft positief gereageerd op ons verzoek om de door haar verworven landbouwgronden ten noorden van de Deurnese Peel te vernatten. Vernatting vergroot de natuurwaarden van deze terreinen. Bovendien, en dat is het belangrijkste, krijg je daardoor een hogere waterstand in de Peel zelf. Afsproken is dat geprobeerd zal worden met deze vernatting in 1997 te beginnen.

Niet eens waren wij het met het inlaten van voedselrijk water in de verworven landbouwgronden aan de westkant van de Deurnese Peel. Uiteraard dient ook hier de waterstand te worden verhoogd, maar dit moet gebeuren met gebiedseigen water. Dat leidt tot herstel van de soortenrijke overgangsvegetatie (orchideeën enz.) die vroeger in de randzones van de Peel voorkwamen. Bovendien is wateraanvoer volkomen in strijd met het door de overheid geformuleerde beleid van het streven naar duurzaamheid en natuurlijke watersystemen. Door het bouwen van enkele dammen wil SBB gedeeltelijk aan onze wensen tegemoetkomen.

Twee maal per maand worden door ons in het gebied bij peilbuizen en peilschalen de waterhoogte opgenomen. Dit gebeurt voor diverse instanties. De gegevens zijn belangrijk om te bepalen wat de effecten zijn van veranderingen bij het beheer en de inrichting van de natuurgebieden en hun omgeving.

Het Zinkske en het Molentje

Met name door de activiteiten van de 'sectie Meijel' is de openheid van **het Zinkske** de laatste jaren sterk verbeterd. Begrazing door runderen leidt echter niet overal tot instandhouding van die openheid. Op sommige plaatsen blijft, sterker dan in de Deurnese Peel, de berkenopslag terugkomen. Daarom zijn we eind 1996 weer begonnen met het kappen van die opslag in het centrale deel van het Zinkske. Sterke opslag vond ook plaats in het westelijk deel. SBB wil die bestrijden met begrazing door geiten. Wij vrezen echter dat dit nadelig zal zijn voor bodembroeders als de Blauwborst. Ook zal er door deze grazers teveel veen

worden vertrapt. Afsproken is dat als uit inventarisatie blijkt, dat deze effecten inderdaad optreden, de begrazing met geiten zal worden heroverwogen.

In het weidegebied **het Molentje** is in 1996 begonnen met een meer gevarieerd beheer. Tot 1996 vond overwegend begrazing plaats. Vanaf nu wordt op meer percelen een hooilandbeheer gevoerd, gevolgd door nabegrazing. We willen onderzoeken of de ten doel gestelde verschralling op deze manier sneller bereikt wordt en wat de effecten zijn voor de weidevogels.

Het kappen van de houtwal bij de Astense Aa werd voltooid. Hierdoor wordt de openheid vergroot. Wij hopen dat het landschap daardoor ook in dit terreindeel aantrekkelijk wordt voor weidevogels.

Verder zorgden we voor controle op het inscharen van vee, werden akkerdistels gemaaid, de afrastering gecontroleerd en het gras onder de afrastering gemaaid.

In juli 1996 zijn door Natuurmonumenten een aantal peilbuizen in het Molentje geplaatst. Sindsdien worden door ons iedere twee weken de waterstanden opgenomen. We hopen hieruit waardevolle gegevens te verkrijgen voor het maken van verantwoorde plannen voor het Molentje en de gebieden die daarmee hydrologisch verbonden zijn.

Met Natuurmonumenten hebben we in april een beheerovereenkomst voor 12 jaar afgesloten om te waarborgen dat het beheer ook over langere tijd door ons kan worden verzorgd.

De Bult en de Heidse Peel

Al enkele jaren geleden hebben we een groot aantal dammen aangelegd in het Peelrestant De Bult. Er bleek echter toch nog een sloot te zijn waardoor in zeer natte tijden water ontsnapte. Deze werd afgedamd.

Net als ieder jaar werd in de Heidse Peel bij Ysselsteyn het veenputtencomplex vrijgemaakt van boomopslag. De zeldzame hoogveenplanten als veenmos, zonnedauw en lavendelheide zijn namelijk niet bestand tegen beschaduwing en tegen het voedselrijker worden van de groeiplaats.

Meer Peel voor wulp en wollegras

Van behoud naar herstel

De Werkgroep Behoud de Peel richt zich op het behoud en herstel van het Peelgebied als een hoogveen(achtig)-landschap. Zoals in dit jaarverslag blijkt, is de waardering voor natuurgebieden als de Peel langzaam zo groot geworden, dat we niet meer elk ogenblik op de bres hoeven te staan voor het behoud ervan. We kunnen ons nu richten op het herstel. Dat is hard nodig, want wat er nu over is van het oorspronkelijke hoogveen op de grens van Brabant en Limburg is niet alleen klein, maar ook erg versnipperd en onlogisch begrensd. Dat leidt tot verstoring, vervuiling en verdroging.

Nieuwe natuur in de Peel

Daarom heeft de Werkgroep een plan gemaakt voor de Deurnese Peel en de Mariapeel, waar de kansen op herstel het grootst zijn. In deze VERHEVEN PEEL moeten de bestaande reservaten worden samengevoegd en omgeven door een beschermende zone. Hierdoor wordt het geheel weer een natuurgebied van formaat, dat alleen al door z'n afmeting veel minder kwetsbaar is.

Stabiele, hoge waterstand

Nog belangrijker is echter, dat de VERHEVEN PEEL een hoge en stabiele waterstand krijgt, die onafhankelijk wordt van de omgeving. Dat kan dank zij de uitzonderlijk gunstige ligging van dit gebied; het ligt namelijk in de hoogste delen van de regio. Als alle kunstmatige waterlopen buiten gebruik worden gesteld, wordt geen water meer aan- of afgevoerd. Dan kan de natuur hier weer leven van het regenwater dat er valt.

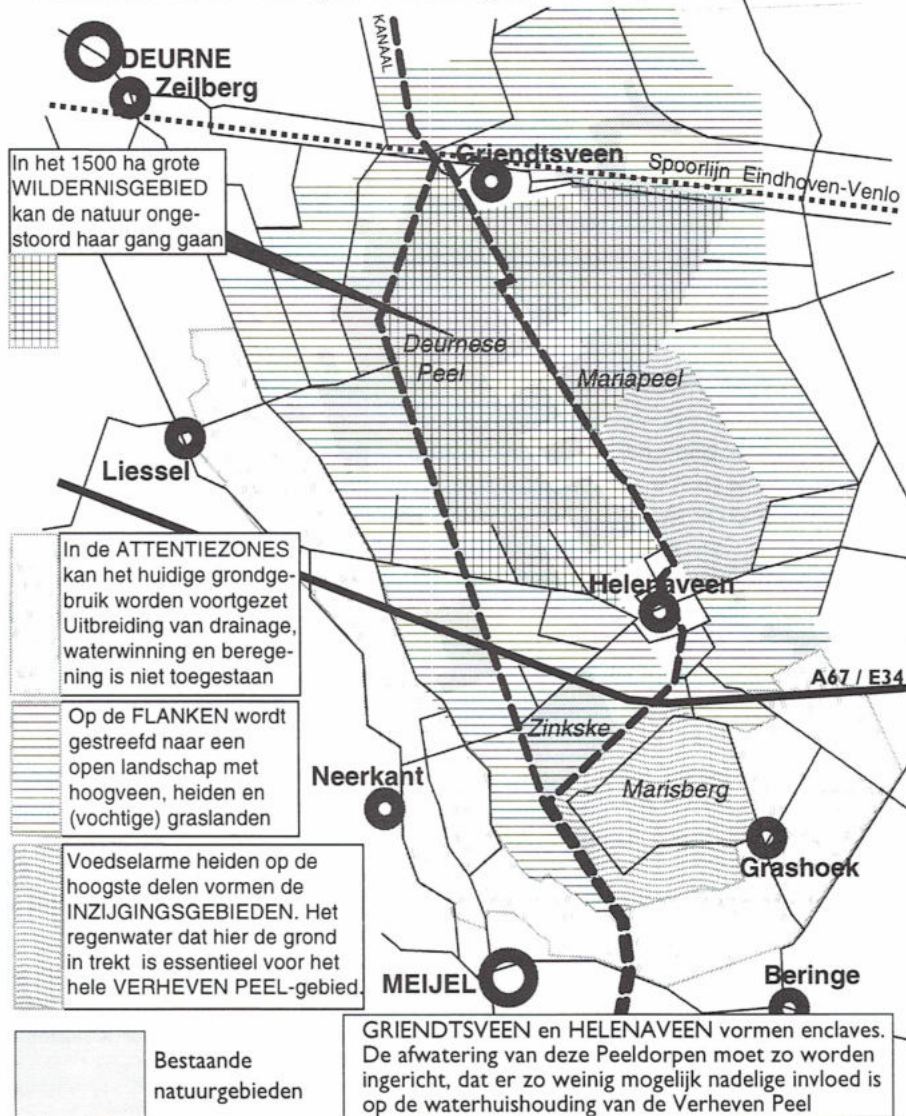
Er is in de VERHEVEN PEEL namelijk ook een heel bijzondere ondergrond, waardoor het grondwater niet diep wegzakt. Het regenwater dat in de hogere delen zoals de Marisberg, in de bodem zakt, komt geleidelijk weer als kwelwater naar boven in de lager gelegen veengebieden. Die blijven daardoor het hele jaar zò vochtig dat de veengroei weer op gang kan komen. Dat maakt de Peel weer aantrekkelijk voor wulp en wollegras en voor de mensen die in deze streek leven.

DE VERHEVEN PEEL

Ons plan voor de VERHEVEN PEEL is met veel enthousiasme ontvangen. Er moet echter nog veel werk verzet worden om het te realiseren. U kunt de Werkgroep daarbij steunen door donateur te worden.

Deelgebieden van het plan DE VERHEVEN PEEL

De bestaande reservaten en de randgebieden vormen samen één groot, weinig kwetsbaar natuurgebied. De hier aangegeven inrichting in vier deelgebieden heeft als hoofddoel zoveel mogelijk regenwater vast te houden in de Peel, zodat in elk geval het wildernisgebied vochtig blijft.

**NATIONALE
POSTCODE
LOTERIJ**

Bij het uitdragen van deze visie voor de nieuwe natuur in de Verheven Peel wordt de Werkgroep gesteund door de Stichting DOEN van de Nationale Postcodeloterij.